

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra : sociálních studií a speciální pedagogiky

Bakalářský studijní program : Sociální péče

Studijní obor : Sociální pedagog

Název BP :

MIGRACE NEZLETILÝCH BEZ DOPROVODU

Autor :

Jaroslav Borek
Dolní náměstí 385
250 70 Odolena Voda

Podpis autora : _____

Vedoucí práce : Doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CsC

Počet :

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
66	4	5	2	19	1 + 1 CD

Prohlášení o původnosti práce :

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškerou použitou literaturu.

V Odolena Vodě dne:
Jaroslav Borek

---

vlastnoruční podpis

Prohlášení o využití výsledků BP :

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé diplomové práce a prohlašuji, že souhlasím s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení, kopírování apod.)

Jsem si vědom toho, že: užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše). Bakalářská práce je majetkem školy a bakalářskou práci nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu bakalářskou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

Autor :

Jaroslav Borek

Podpis :

---

vlastnoruční podpis

Adresa :

Dolní náměstí 385
250 70 Odolena Voda

Datum :

Dovoluji si poděkovat vedoucímu práce panu Doc. PhDr. Bohumilu Stejskalovi, za jeho cenné rady, připomínky a jeho čas věnovaný konzultacím této práce. Dále bych chtěl poděkovat kolegům zabývajícím se cizineckou problematikou za poskytnutí materiálu a cenných rad a za jejich ochotu a to zejména paní Daně Kouřilové (ŘS CPP), vedení ZZC Velké Přílepy, OAMP Bělá Jezová. Mé poděkování patří rovněž přítelkyni Simoně za porozumění a podporu.

Jaroslav Borek

Název BP: Migrace nezletilých bez doprovodu

Název BP: Migration of Unaccompanied Minors

Jméno a příjmení autora: Jaroslav Borek

Akademický rok odevzdání BP: 2005

Vedoucí BP: Doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CsC

Resumé

Bakalářská práce se zabývala problematikou migrace do České republiky, a to jak legální, tak nelegální. Teoretická část popisovala pojem migrace, důvody migrace, metody zjišťování, právní aspekty migrace, sociálně právní ochrana nezletilých migrantů. Pozornost byla zaměřena především na migraci nezletilých bez doprovodu zajištěných na území České republiky a na popis a příčiny migrace cizích státních příslušníků na území a z území České republiky.

Praktická část bakalářské práce se zabývala rozbořem dostupné dokumentace, statistik, a policejních zpráv. Byla provedena analýza spisového materiálu. Informace o problematice migrace na území České republiky v roce 2003, možnosti prevence.

Summary

Bachelor work was dealing with problems of migration to the Czech Republic, namely legal but also illegal. Theoretical part describes term of migration, reason for migration, methods of arranges, illegal aspect of migration, social-legal protection of minor migrants. Main consideration was directed to the problem of unaccompanied minors in and out of territory of the Czech Republic by the foreign citizens.

Practical part of the bachelor work was been dealing with analysis of accessible documents, statistics and police reports. The analysis of document materials was made. Information about problems of migration in the territory of the Czech Republic in 2003, possible prevention.

Obsah

1. Úvod	7
2. Teoretické zpracování problému	9
2.1. Migrace nezletilých bez doprovodu	9
2.1.1 Vymezení pojmu migrace	9
2.1.2 Rozlišení důvodů migrace	11
2.1.3 Metody zjišťování migrace a nelegálních přechodů přes území České republiky	12
2.1.4 Metody používané migranty	14
2.1.5 Právní aspekty migrace	19
2.1.6 Sociálně právní ochrana nezletilých migrantů	21
2.2 Dopad migrace na nezletilé bez doprovodu v České republice	23
2.2.1 Současná situace nezletilých žadatelů o azyl bez doprovodu v České republice	23
2.2.2 Azylové řízení nezletilých žadatelů bez doprovodu	26
2.2.3 Zajištění nezletilých bez doprovodu	29
2.2.4 Systém péče o nezletilé bez doprovodu	33
2.2.5 Obchod s nezletilými bez doprovodu	35
3 Praktická část	38
3.1 Cíl praktické části	38
3.2 Zvolené metody šetření	38
3.3 Přehled dokumentace s níž bylo pracováno	39
3.4 Souhrn zjištěných poznatků a interpretace výsledků	39
3.5 Vybrané případy	51
3.6 Poznátky z praxe	55
3.7 Shrnutí informací praktické části	58
4. Závěr	59
5. Seznam použitých zdrojů	61
6. Seznam použitých zkratk	62
7. Seznam příloh	62

1. Úvod

Jedním z hlavních problémů současné Evropy je stoupající příliv cizinců do vyspělých evropských států, motivovaný zejména ekonomickými důvody. Tyto státy proto postupně přijímají nové úpravy pobytového režimu cizinců, které sledují mj. cíl, zpřísnit podmínky imigrace cizinců. Pro eliminaci negativních jevů spojených s mezinárodní migrací vytvářejí evropské státy nadnárodní mechanismy v podobě jednotné vízové politiky a readmisních dohod.

Rostoucí příliv cizinců pocituje i Česká republika. Dochází k prudkému nárůstu počtu cizinců s povoleným pobytem. Statistiky potvrzují, že Česká republika přestává být zemí průjezdní a stává se i zemí cílovou. Ve snaze vstoupit na naše území dochází ke značnému množství, v mnoha případech úspěšných, pokusů o nezákonné překročení státních hranic České republiky.

Česká republika, jako "narázníkový" stát stojící na hranici členských států Schengenské dohody, musí novou právní úpravou získat dostatečné právní instrumenty k řešení otázky cizinců, kteří "neprojdou" zesíleným filtračním sítím členských států Schengenské dohody.

Současně je však potřeba vzít do úvahy, že pouze národní právní úprava vstupu a pobytu cizinců k řešení problematiky migrace cizinců nestačí. Tato úprava je jen součástí systému opatření vytvářeného s cílem tuto migraci regulovat. Tento systém dále tvoří právní úprava podmínek zaměstnávání a podnikání cizinců, mezinárodní dohody o spolupráci na státních hranicích a o readmisi, vízová politika, dohody regulující příliv zahraničních pracovníků na trhy práce jednotlivých zemí a zesílená ochrana státních hranic v zájmu eliminace nezákonného vstupu. Ministerstvu vnitra je svěřena do působnosti významná část této problematiky.

Svoboda pohybu a pobytu cizinců je v České republice zajištěna čl. 14 Listiny základních práv a svobod. Svobodu pohybu a pobytu dále zaručuje článek 12 a 13

Mezinárodního paktu o lidských a politických právech a článek 2 Dodatkového protokolu č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Konkrétní podmínky realizace uvedených svobod jsou upraveny v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Zákon o pobytu cizinců upravuje podmínky pro vstup cizinců na území České republiky, podmínky povolování pobytu a druhy pobytu, důvody skončení a zániku pobytu, důvody pro správní vyhoštění, podmínky pro hlášení pobytu a vedení informačního systému, povinnosti cizinců a dalších osob, skutkové podstaty přestupků a sankce.

Z působnosti zákona o pobytu cizinců jsou vyloučeni žadatelé o azyl. Úprava podmínek jejich vstupu a pobytu je obsažena v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu.

Zákon o pobytu cizinců je aplikován provázaně s dalšími zákonnými úpravami, např. právní úprava zaměstnanosti, podnikání, školství, zdravotnictví, sociálního zabezpečení nebo financí.

K provádění zákona o pobytu cizinců jsou využívána i příslušná ustanovení zákona ČNR č. 283/91 Sb., o Polici České republiky ve znění pozdějších předpisů (upravuje oprávnění a povinnosti Služby cizinecké a pohraniční policie).

2. Teoretické zpracování problému

2.1. Migrace nezletilých bez doprovodu

2.1.1 Vymezení pojmu migrace

Migrace – podle zprávy o situaci v oblasti migrace na území České republiky vydanou Ministerstvem vnitra, lze migraci definovat jako časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi, neboť lidé se odjakživa přesouvali z místa na místo. Přístup jednotlivých komunit k nově přichozím nebo k těm, kteří o příchod usilovali, měl v daleké historii i dnes mnoho společného, protože společnosti se vždy snažily kontrolovat příliv cizinců. Nejvýznamnější migrační vlny ve středověké Evropě známe jako "stěhování národů".

Nezletilý migrant bez doprovodu – tento pojem je rovněž vysvětlen ve zprávě o situaci v oblasti migrace na území ČR. Za nezletilého bez doprovodu je považován každý žadatel o azyl, který přicestoval do republiky bez rodičů nebo dříve určených opatrovníků, bez ohledu na to, zda ho doprovází rodinný příslušník či jiná blízká osoba.

Při zajištění ochrany a pomoci nezletilým migrantům, resp. žadatelům o azyl vychází Česká republika, jako jedna ze smluvních stran z Úmluvy o právech dítěte, která byla přijata 20. listopadu 1989 v New Yorku. Poskytuje a zabezpečuje právo na zvláštní ochranu, náhradní péči a pomoc všem dětem mladším 18 let, které byly dočasně nebo trvale zbaveny svého rodinného prostředí nebo které ve svém vlastním zájmu nemohou být ponechány v tomto prostředí.

V oblasti řízení o azylu je tato ochrana v ČR upravena v § 89 zákona o azylu. Je-li účastník řízení mladší 18-ti let a na území státu se zdržuje bez svého zákonného zástupce, je mu soudem k ochraně jeho práv a právem chráněných zájmů spojených s pobytem na území ustanoven opatrovník. K ustanovení opatrovníka využívá soud zákon

o rodině, kde jsou specifikovány formy opatrovnictví, poručnictví a možnosti svěřeni nezletilého do péče vhodné osoby.

Na řešení situace těchto nezletilých spolupracují v rámci státních institucí zejména ministerstva vnitra, práce a sociálních věcí, školství, mládeže a tělovýchovy a zdravotnictví.

Nezletilí migranti bez doprovodu jsou snadno zneužitelní k různým formám organizované kriminality. Zneužívání dětí, zvláště cizinců pohybujících se bez doprovodu, zločineckými strukturami je pro zločince mimořádně výhodné. A to i proto, že děti jsou snadno manipulovatelné a ovladatelné, neznají často jazyk a špatně se orientují v místním prostředí. Děti se dají snadno naučit kriminálním činnostem a následně prodat jiným zločineckým strukturám. Při páchání trestné činnosti jsou méně nápadné než dospělý jedinec. Pro veřejné činitele jsou méně důvěryhodní než dospělí, hůře hájí svá práva a pokud se ztratí, je malá pravděpodobnost, že po nich bude intenzivně pátráno. A konečně, tresty pro mladistvé delikventy jsou zpravidla mnohem mírnější než pro dospělé.

Ministerstvo vnitra ve své zprávě v oblasti migrace na území České republiky dělí migraci na migraci legální (regulérní, dovolená) a migraci nelegální (neregulérní, nedovolená).

Pod pojmem legální migrace rozumíme přeshraniční pohyb osob jak za účelem turistiky, tak za účelem dlouhodobého nebo trvalého usídlení se na území hostitelského státu, při splnění podmínek stanovených příslušnou vnitrostátní úpravou a mezinárodními dohodami.

Naopak pojem nelegální migrace cizinců představuje vstup nebo pobyt cizince, který nesplňuje nebo přestal splňovat podmínky pro vstup nebo pobyt, stanovené příslušnými vnitrostátními právními předpisy nebo mezinárodní dohodou, jíž je Česká republika vázána.

Podle zákona o pobytu cizinců je cizinec oprávněn na území České republiky pobývat přechodně bez víza, na základě uděleného krátkodobého víza či dlouhodobého víza nebo trvale.

Co se týká nelegální migrace tak ta v současné době vyvolává ohrožení vnitřní stability společností a ohrožuje bezpečnostní situaci zejména v cílových vyspělých zemích Evropské unie a v tranzitních zemích středovýchodní Evropy. Souvisí s přeshraniční trestnou činností, organizovanou převaděčskou kriminalitou a obchodem s lidmi. Vedle rostoucího podílu struktur organizovaného zločinu vnímá mezinárodní společenství jako vážnou bezpečnostní hrozbu především nárůst aktivit teroristických skupin na poli nelegální migrace.

2.1.2 Rozlišení důvodů migrace

Migraci, jako společenský jev, lze zkoumat v několika rovinách i z různých úhlů pohledu. Základním hlediskem je dělení na migraci dobrovolnou a vynucenou, i když mnohdy nelze mezi těmito dvěma náhledy stanovit pevnou dělící hranici, neboť v řadě případů, zvláště u migrace za prací, dobrovolná migrace splývá s kategorií migrace vynucené. Pod pojmem migrace dobrovolné si můžeme představit zejména ty případy, kdy lidé opouštějí svoji vlast za účelem studia, sjednocení rodiny, zaměstnání či z jiných důvodů osobního charakteru. Vynucená migrace je vyjádřením snahy vyhnout se pronásledování, represi, ozbrojeným konfliktům, přírodním či jiným katastrofám nebo jiným situacím, jež představují ohrožení života, svobody a živobytí jednotlivce.

Ze statistik na policejní Intranetové síti vyplývá, že stejně jako v západoevropských státech, tak i v ČR roste i u nás především migrace ve smyslu výdělečné činnosti a podnikání. Zmíněné trendy s sebou přinášejí na jedné straně kulturní a hospodářské obohacení státu, na druhé straně mají negativní dopad na zvyšující se kriminalitu, na trh práce a další skutečnosti.

Neregulovaná migrace cizinců s sebou dále přináší nelegální zaměstnávání cizinců, nedovolené podnikání cizinců, poškozování spotřebitele prodejem zboží, které je pašováno nebo má jiný pochybný původ i kvalitu. Současně vzniká i nekalá konkurence řádných podnikatelů.

Na odhalování nelegální migrace cizinců mají možnost podílet se přímo i Živnostenský úřad ČR a Úřad práce, které mají povinnost oznamovat orgánům MV ČR (Služby cizinecké a pohraniční policie) skutečnosti, které mohou být důvodem pro správní vyhoštění cizince z území České republiky.

Z interních dokumentů vydaných MV vyplývá, že převažující příčiny migrace lze v současném světě spatřovat zejména v rozdílech v bohatství mezi jednotlivými světadíly, v síle ekonomik jednotlivých zemí a úrovni ekonomického rozvoje a v životní úrovni jejich obyvatel. Při sledování migrace nelze mít na zřeteli jen jevy migraci vyvolávající, ale i faktory migraci umožňující nebo jí napomáhající, jako např. zlepšující se dopravní propojenost mezi světadíly i jednotlivými státy, odstraňování bariér volného pohybu osob mezi státy apod. Svět tedy byl, je a v blízké budoucnosti bude konfrontován s pozitivními i negativními faktory vyvěrajícími z mezinárodní migrace, jež bezesporu představuje jednu z globálních výzev lidstva.

2.1.3 Metody zjišťování migrace a nelegálních přechodů přes území České republiky

V souvislosti s vyčleněním Cizinecké a pohraniční policie z územní soustavy Policie ČR vznikly nové organizační celky a to referáty cizinecké a pohraniční policie, které zajišťují hraniční kontrolu a ochranu státních hranic na hraničních přechodech České republiky a mimo něj a dále se věnují pobytové kontrole v příhraničí.

Útvary SCPP jsou zpravidla prvními útvary Policie ČR, které přicházejí do styku s

trestnou činností související s nelegální migrací. Odbory pátrání a kontroly pobytu, které jsou jejími organizačními články, plní své úkoly v oblasti odhalování a zabraňování nelegální migrace, odhalování trestné činnosti přeshraničního charakteru, porušování pobytového režimu cizinců a odhalování organizované převaděčské činnosti v územní působnosti jednotlivých Oblastních ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie. Jako nejúčinnější v boji proti skupinám zabývajících se nelegálním převáděním osob se jeví co nejtěsnější (s ohledem na právní normy ČR) spolupráce zejména s orgány sousedních států a rozšíření spolupráce s orgány států zemí určení migrantů. V současné době není Služba cizinecké a pohraniční policie subjektem, který má možnost používání podpůrných operativně pátracích prostředků, přestože obdobné orgány sousedních států tyto prostředky ve své praxi využívají.

Agendu pobytu cizinců a kontrolu dodržování zákona č. 326/1999 Sb. zajišťují oddělení cizinecké policie.

Zákon o pobytu cizinců vymezuje povinnosti cizinců, dopravců, věznic, orgánů státní správy a povinnosti jiných osob. Definiuje správní delikty, pokuty, příslušnost a pravidla řízení o deliktech. Dále definuje přestupky, pokuty, příslušnost a další pravidla pro vyřizování přestupků.

Pokud cizinec poruší povinnosti stanovené zákonem o pobytu cizinců, může mu být přechodný nebo trvalý pobyt na území ukončen za podmínek, které zákon stanoví. Policie pobyt cizince ukončí udělením výjezdního příkazu. Cizinec je povinen vycestovat z území v době stanovené výjezdním příkazem.

Správním vyhoštěním se rozumí ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby vycestování z území a doby, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území. Doba, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území, je stanovena dobou platnosti rozhodnutí. Pokud cizinec vstoupí na území v době platnosti rozhodnutí o správním vyhoštění, nebo neodcestoval-li z území a je odhalen policejními orgány, maří výkon rozhodnutí správního orgánu a jeho jednání může být při nepatrné společenské nebezpečnosti činu pro společnost projednáno jako přestupek podle

zákona o pobytu cizinců. Převládajícím důvodem pro toto opatření je neoprávněný nelegální pobyt, porušování pobytového režimu a nedovolené překročení státních hranic.

Jedním z předpokladů úspěšného boje s nelegální migrací je existence readmisních dohod a proto Česká republika věnuje této oblasti stálou pozornost, a to zejména ve vztahu k zemím, jejichž občané významnou měrou ovlivňují úroveň nelegální migrace na území České republiky. V průběhu roku 2003 se podařilo v relaci s některými státy pokročit kupředu, nicméně většina států, které byly osloveny nabídkou na sjednání readmisní dohody, se k této otázce staví odmítavě, resp. nereagují vůbec nebo si kladou nereálné požadavky. Jsou to zejména státy, jejichž občané se na nelegální migraci podílejí nejvýrazněji (např. Indie, Čína, Vietnam).

Vrácení nelegálních migrantů považuje jak Česká republika, tak i Evropská unie za jeden z prvořadých zájmů. Readmisní dohody významně přispívají k zajišťování vycestování cizinců, kteří neoprávněně vstoupili nebo pobývají na území České republiky.

2.1.4 Metody používané migranty

Ve smyslu interních předpisů a nařízení MV můžeme uvést, že pokud jde o migraci legální, může cizinec na území České republiky pobývat přechodně a to bez víza, dále na základě uděleného krátkodobého víza, dlouhodobého víza, diplomatického víza či víza zvláštního, na základě povolení k přechodnému pobytu anebo na základě výjezdního příkazu.

Mezi krátkodobé vízum patří vízum letištní, průjezdní a vízum k pobytu do 90 dnů.

Dlouhodobým vízem je vízum k pobytu nad 90 dní, které může být cizinci uděleno za různým účelem. Nejvíce je toto vízum udělováno za účelem zaměstnání, účast jako právnické osoby, podnikání, sloučení rodiny, studium a další.

Dalším druhem legálního pobytu na území České republiky je trvalý pobyt. Tento

je nejvíce udělován cizincům za účelem sloučení rodiny. Rovněž cizinci, který pobývá nepřetržitě deset let na území České republiky na dlouhodobé vízum, může být udělen dle zákona č. 326/1999 Sb., trvalý pobyt. Další z možností udělení trvalého pobytu je pobyt na území nepřetržitě osm let (+ pět let od uzavření sňatku s cizincem, který již na území České republiky trvalý pobyt udělený má). V neposlední řadě cizinci žádají o trvalý pobyt z humanitárních důvodů, důvodů hodných zřetele, které však nejsou žádnou právní normou blíže specifikovány.

Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mohou v České republice pobývat na základě zvláštního pobytového povolení. A to na základě pobytu přechodného, především za účelem zaměstnání, podnikání, studia, či na základě pobytu trvalého a to za účelem sloučení rodiny, podnikání, zaměstnání atd.

V souvislosti s naším tématem se zmíníme o azylovém řízení. Zajištění spravedlivého azylového řízení a dodržování všech mezinárodních závazků v této oblasti, včetně převzetí a aplikace norem Evropské unie, je další oblastí, která je velmi sledována.

Azylová politika České republiky je z velké části harmonizována s platným právem Evropské unie stanovícím standardy pro azylové řízení. České azylové právo a praxe je Evropskou unií poměrně kladně hodnoceno, zejména vysoká harmonizace zákona o azylu s normami práva Evropské unie a ustanoveními mezinárodního práva.

Např. v roce 2003 požádalo v České republice o azyl celkem 11 396 osob. Z hlediska kritéria počtu žadatelů o azyl se tak Česká republika zařadila na desáté místo v Evropě.

Pro vývoj počtu žadatelů o azyl v České republice od roku 1993 je charakteristický vzestupný trend.

Nejvýraznější změnou ve vývoji azylové problematiky v roce 2003 byl vysoký nárůst počtu žádostí o azyl podaných občany Ruské federace. Žadatelé o azyl z Ruské federace - Čečenska byli typickým příkladem sekundární migrace v České republice. Pro migrační tok těchto osob bylo v roce 2003 charakteristické, že postupně podaly své žádosti o azyl nejprve v Polsku, následně v České republice a Rakousku s cílem dostat se do vybraných zemí západní Evropy. Česká republika jako nečlenský stát EU neměla možnost na čečenské žadatele o azyl uplatnit tzv. dublinský mechanismus, jehož

podstatou je určit zemi, která je v rámci členských států EU zodpovědná za vyřízení azylové procedury, a tak omezit negativní projevy sekundární migrace. Druhou nejvýznamnější skupinou žadatelů o azyl v České republice byla Ukrajina. Dále následují občané Číny, Vietnamu.

V roce 2003 byl azyl udělen 208 cizincům.

Hlavní proudy ilegálních migrantů do Evropy směřovaly v roce 2003 ze severní Afriky (pře španělské enklávy Ceuta a Melilla, přes Maroko a Tunis, Gibraltarskou úžinou na území kontinentálního Španělska, ale i do jižní Francie a jižní Itálie) a dále z Turecka buď přes Egejské moře do Řecka nebo pozemní trasou přes balkánské státy a střední Evropu až do západoevropských cílových zemí. Stále více využívanou trasu ilegální migrace představovala cesta z libyjského pobřeží na území Itálie. Toto je uvedeno ve zprávě Ministerstva vnitra o situaci v oblasti migrace na území české republiky.

Většina ilegálních migrantů stále více využívá služeb organizovaných skupin pašeráků lidí.

Statistiky MV uvádí, že každý rok do Evropy podle některých odhadů pronikne ilegálně 500 000 - 750 000 osob. Množí se důkazy, že na organizaci ilegální migrace a obchodování s lidmi se stále intenzivněji podílejí i subjekty z prostředí mezinárodního terorismu. Experti uvádějí, že zisky organizátorů ilegální migrace do Evropy se každý rok pohybují v částkách od 2 do 4 miliard Euro. Mezi teroristická uskupení, která na ilegální migraci participují a zisky využívají jako finanční zdroj pro vlastní nezákonné aktivity, je řazena i síť Al-Kaida.

Vedle vlastního podílu na organizaci ilegální migrace z důvodu získávání finančních prostředků využívají teroristická uskupení existující migrační trasy, aby jejich členové a sympatizanti infiltrovali proudy ekonomických běženců ve snaze proniknout na vybraná teritoria, aniž by upoutali pozornost bezpečnostních složek daného státu. K legalizaci pobytu teroristů ve vybrané zemi často slouží i vstup do azylové procedury konkrétního státu, většinou s falešnou identitou. Islámské teroristické skupiny rovněž budují vlastní kanály ilegální migrace, které slouží výhradně k přesunu vlastních členů a sympatizantů. Právě využití ilegální migrace extremisty a teroristy je v současnosti vnímáno evropskými státy jako jedna z nejzávažnějších bezpečnostních

hrozeb.

Od vzniku České republiky bylo při nedovoleném způsobu překročení státních hranic České republiky nebo při prokazatelném pokusu zjištěno více jak 297 000 osob.

Ze statistik MV vyplývá, že vývoj nelegální migrace přes státní hranice kopíruje situaci ve světě i opatření přijímaná v České republice a jednotlivými státy. Složení nelegálních migrantů podle státní příslušnosti se časem mění zejména v závislosti na situaci v zemích původu, na změny legislativních podmínek v tranzitních zemích i cílových zemích a na opatřeních přijímaných v souvislosti s ochranou státních hranic jednotlivými státy.

Největší zastoupení mezi osobami zjištěnými v souvislosti s nedovoleným překračováním státních hranic ČR mají od vzniku ČR občané Evropy a Asie.

Zjišťování způsobu vstupu je velmi obtížné - hlavně díky jazykové bariéře, ale i pro neochotu zadržených vypovídat.

Podíl osob bez cestovních dokladů ve statistikách nelegální migrace přes státní hranice lineárně narůstá. K hlavním faktorům, které motivují cizince zneužít určitý cestovní doklad jak na hranicích tak ve vnitrozemí, je obejití vízové povinnosti, které by jinak jako občané své domovské země při cestách, jak do České republiky, tak do ostatních zemích Evropské unie či USA a Kanady podléhali. Je to i snaha eliminovat restriktivní opatření uvedených zemí vůči své osobě, dále snaha o legalizaci nelegálního pobytu v ČR po uplynutí víza a v neposlední řadě snaha "změnit identitu" při páčání různé nelegální a trestné činnosti.

Přes relativně nízký podíl osob, které při přechodu státních hranic ČR použily neregulární cestovní doklad, na celkovém objemu nelegální migrace přes státní hranice ČR nelze podceňovat závažnost používání padělaných nebo pozměněných dokladů či dokladů jiných osob. Doklad, kterým se osoba neoprávněně prokazuje, zakrývá její pravou identitu, umožňuje jí vstup a pobyt na území ČR nebo jiného státu v případě, že její skutečné jméno je uvedeno v databázi nežádoucích osob nebo jiných policejních evidencích. Převaděčské organizace používají tuto formu nelegální migrace k přepravě osob do zemí západní Evropy nebo na americký kontinent, přičemž za služby s tím spojené převáděné osoby draze platí. Používání neregulárních cestovních dokladů je jednou z forem organizované nelegální migrace, na kterou se v řadě případů nabaluje další trestná činnost, jako je například kuplířství nebo obchodování se ženami.

Převaděčské organizace pružně reagují na jakékoliv politické a ekonomické změny v zemích původu nelegálních migrantů, reagují na změny legislativy v tranzitních i cílových zemích. Vyhodnocením získaných informací a zadokumentovaných skutečností bylo zjištěno, že některé zločinecké organizace změnila místa a lokality využívané k převodu cizinců přes státní hranice a v souvislosti s tímto došlo i ke změnám využívaných převaděčských tras, které se nadále neustále obměňují tak, jak jsou prováděna opatření na státních hranicích ČR. Operativně reagovat na opatření přijímaná ve výkonu služby na státních hranicích umožňuje pachatelům předmětné trestné činnosti využívání stále modernějších technických prostředků. Již v současné době technické zázemí převaděčských organizací převyšuje vybavení, které má k dispozici Policie ČR.

Stejně tak lze pozorovat stále důkladnější a propracovanější konspiraci trestné činnosti převaděčských organizací, což je způsobeno "nabýváním zkušeností" z dosud vedených trestních řízení proti těmto zločineckým organizacím.

Obecně lze konstatovat, že část běženců přechází státní hranice v malých skupinách v libovolné denní či noční době. Ke státní hranici přijíždí veřejnou dopravou (autobusem, vlakem), překračují jí po stezkách, přes den podle turistických map a v nočních hodinách navíc v těsné blízkosti osvětlených hraničních přechodů.

Z materiálů Policie České republiky vyplývá, že podstatně větší část cizinců byla převáděna přes státní hranice za pomoci organizovaných převaděčských skupin. Podle způsobu překračování státních hranic je možné dělit převádění na "pěší a kamionové".

V případě pěšího převádění byla k dopravě cizinců do blízkosti státní hranice využívána zejména dodávková vozidla. Tato vozidla, obdobně i kamiony, byla půjčována od různých majitelů, nebo byla využívána vozidla z legálních i nelegálních autopůjčoven. Ve většině případů nejezdil majitel. Cizinci vyloženi v blízkosti státní hranice tuto hranici buď dále překračovali sami, nebo je doprovázel pěší převaděč. Tento převaděč se po převedení skupiny cizinců vracel zpět do ČR.

K dopravě cizinců přes státní hranice byla nadále využívána vozidla kamionové přepravy a jiná nákladní vozidla, zejména v souvislosti s převozem zboží, která podléhá rychlé zkáze. Zde hraje svoji roli fakt, že při tomto způsobu převádění je spoléháno na enormní zatížení hraničních přechodů co do počtu projíždějících vozidel, které snižuje riziko odhalení.

Značné riziko pro vnitřní bezpečnost státu představuje snaha těchto organizovaných zločinných skupin proniknout do státního aparátu a to buď přímo, či nepřímo na všech úrovních. V případě přímého převádění běženců je snaha o infiltraci prostřednictvím příslušníků služeb zajišťujících kontrolu na státních hranicích, snaha ovlivnit rozhodnutí o udělení azylu atd.

Jednou z novějších forem nelegální migrace do ČR je využívání mezinárodního letiště Praha-Ruzyně. Další formou nelegální migrace je překročení státních hranic v úkrytech dopravních prostředků. Je pravděpodobné, že právě v úkrytech vlakových souprav, kamionů a velkých nákladních vozů překračuje nelegálním způsobem státní hranice ČR daleko více běženců, než vypovídají statistiky zjištěných případů, což lze vyvozovat i z výpovědí osob zadržených při nelegálním překročení státních hranic ČR zejména ve směru z ČR do SRN a Rakouska.

Pokud se týká žadatelů o azyl, tak fenoménem ve využívání azylové procedury k legalizaci pobytu je skutečnost, že cizinci přicestují do České republiky na vízum k pobytu do 90 dnů, které je samozřejmě dostupnější než vízum k pobytu nad 90 dnů, a zde pak žádají o azyl pouze s cílem legalizace jejich pobytu v České republice a tím i získání všech souvisejících výhod. Azylové řízení využívají cizinci rovněž k nelegální migraci přes území ČR a k vyhnutí se správnímu vyhoštění z území, neboť rozhodnutí o správním vyhoštění cizince, který požádal Českou republiku o ochranu formou azylu, je vykonatelné po nabytí právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení azylu nebo po nabytí právní moci rozhodnutí o zastavení řízení.

2.1.5 Právní aspekty migrace

Od 01.01.2002 došlo k úplnému vyčlenění orgánu Cizinecké a pohraniční policie ze soustavy územních orgánů Policie ČR a k zakotvení její liniové organizační struktury a tím i naplnění již platného zákona o pobytu cizinců. Liniově organizovaný útvar cizinecké a pohraniční policie má tyto základní úkoly:

- zabezpečuje ochranu státních hranic
- provádí hraniční kontroly
- odhaluje a dokumentuje nelegální jednání související s narušením státních hranic a pobytem cizinců na území České republiky.

Cílem vzniku uvedeného útvaru bylo zabezpečit komplexní ochranu státních hranic a kontrolu pobytového režimu cizinců na území České republiky s možností pružně reagovat na změny vývoje bezpečnostní situace na celém teritoriu České republiky s tím, že výkon služby na státní hranici by měl být oprostěn od činností nesouvisející s ochranou státních hranic. V souvislosti s vyčleněním cizinecké a pohraniční policie z územní soustavy Policie ČR vznikly nové organizační celky a to referáty cizinecké a pohraniční policie, které zajišťují hraniční kontrolu a ochranu státních hranic na hraničních přechodech České republiky a mimo něj a dále se věnují pobytové kontrole v příhraničí.

Ke zjišťování nelegálních migrantů byly zřízeny Odbory pátrání a kontroly pobytu.

Agendu pobytu cizinců a kontrolu dodržování zákona č. 326/99 Sb. zajišťují oddělení cizinecké policie, která jsou dislokována v každém okresním a krajském městě.

Ze stávající organizační struktury cizinecké a pohraniční policie a zejména ze závěrů jednání vlády je zřejmé, že do budoucna dojde k oddělení správní agendy s pojené s povolováním pobytu cizinců na území České republiky a jejímu zařazení do civilněsprávní součásti Ministerstva vnitra. Policie ČR tak ze své působnosti ztratí další správní agendu, která přejde na místní správu. Původní organizační zajištění správy pobytu cizinců a ochrany státních hranic, kdy Služba cizinecké a pohraniční policie byla součástí územních orgánů Policie ČR byla nevyhovující což oprávněně kritizovala mimo jiné i Evropská komise. Stávající organizační struktura samostatně liniově řízené Služby cizinecké a pohraniční policie rovněž není vhodná, což nepřímo konstatuje i vláda v rámci svého záměru oddělit výkon státní správy pobytu cizinců na území České republiky a její podřazení civilní správě. Ale ani plánovaný stav nebude ideální, neboť nebude zajištěna komplexní ochrana státní hranice a pobytového režimu cizinců, což bude přímým důsledkem k rozdělení agendy ochrany státní hranice a správy pobytu cizinců. V praxi se rovněž neosvědčuje podřazení cizinecké a pohraniční policie pod Policejní prezidium a zařazení předmětně problematiky pod Policii ČR. Lze sice

připustit, že předmětná agenda souvisí s ochranou veřejného pořádku, jakož i splnění dalších úkolů Policie ČR, je však natolik specifická, že si vyžaduje speciálně připravené, vycvičené a úzce profesně zaměřené pracovníky. V uvedených souvislostech pak lze jako jedno z možných řešení nabídnout v zahraničí osvědčený organizační model typu "Imigračního úřadu", který by byl řízen v rámci Ministerstva vnitra jako samostatný správní úřad obdobně jako je tomu v případě Hasičského záchranného sboru s tím, že by tento byl zcela oddělen od Policie ČR.

Cizinecká a pohraniční policie v zásadě pracuje podle zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, zákonem č. 283/1991 Sb. o policii České republiky a zákonem č. 71/1967 Sb. o správním řízení - správní řád.

2.1.6 Sociálně právní ochrana nezletilých migrantů

Děti, které k nám přicházejí bez doprovodu dospělé osoby, musí čelit několika problémům. Většina z nich přichází z úplně jiného sociálního a kulturního prostředí. Vedle pochopitelných jazykových problémů je jejich postavení stěžováno i tím, že jsou vázáni na původní kulturní identitu a ocitají se v životní nejistotě. Především je to ale fakt, že jsou bez ochrany svých rodičů, respektive zákonných zástupců, následkem čehož trpí psychicky i společensky. Některé děti, při jejich příchodu sice doprovázejí dospělé osoby, ty však nejsou vždy schopné nebo dokonce vhodné k převzetí zodpovědnosti za jejich ochranu.

Zákon nařizuje ustanovit opatrovníka nezletilému. Ten přebírá rodičovskou zodpovědnost k zajištění ochrany nejlepších zájmů dítěte. Tato osoba by bez ohledu na své právní postavení (zákonný opatrovník, pracovník nevládní organizace) měla zajistit, aby rozhodnutí týkající se azylového řízení nebo budoucnosti dítěte byla v jeho nejlepším zájmu. Na evropské úrovni byla přijata rezoluce, v níž je zdůrazňována nutnost zajistit nezletilým osobám bez doprovodu právní poradenství a zastoupení, a to urychleně po jejich příchodu do hostitelské země. Určení způsobů, jak to zajistit je

ponecháno jednotlivým státům, takže se praxe v evropských zemích velmi liší.

Právní úprava institutu opatrovnictví v České republice je zakotvena v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění, dále v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění a rovněž v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění. Při poskytování sociálně právní ochrany nezletilým bez doprovodu je základním pramenem zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, dále zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči.

Ministerstvo vnitra, jako správní orgán rozhodující o udělení či neudělení azylu v České republice, zajišťuje nezletilému po dobu azylového řízení zastupování formou ustanovení opatrovníka pro správní řízení, který se účastní všech právních aktů, pohovorů a předávání rozhodnutí týkající se nezletilého. Opatrovník je ustanoven při podání žádosti o udělení azylu ještě před vlastním zahájením řízení o azylu a zastupuje nezletilého do pravomocného ukončení řízení. V jeho zájmu může podávat návrhy v celém průběhu azylového řízení. Touto osobou bývají ustanovováni pracovníci nevládních organizací, u nichž se předpokládá, že jsou vyškoleni pro práci s touto kategorií žadatelů o azyl a kromě expertních znalostí příslušné legislativy, rozumějí do určité míry i situaci v zemi původu dítěte.

- Dle § 89 odst. 1 zákona o azylu: "Je-li žadatel o udělení azylu mladší 18 let a na území se zdržuje bez svého zákonného zástupce, je mu soudem k ochraně jeho práv a právem chráněných zájmů spojených s pobytem na území ustanoven opatrovník podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje specifické formy opatrovnictví, poručnictví, a možnosti svěřeni nezletilého do péče vhodné osoby). S ohledem na ochranu nezletilce stanoví soud na podnět ministerstva opatrovníka bezodkladně předběžným opatřením."

- Dle § 89 odst. 2 zákona o azylu:"Funkci opatrovníka vykonává příbuzný nezletilého zdržující se na území, není-li takové osoby nebo nelze-li funkcí opatrovníka takovou osobu pověřit, vykonává funkci opatrovníka jiná vhodná fyzická nebo právnická osoba a nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností

podle místa, kde je nezletilý hlášen k pobytu.

Děti mladší 15 let jsou umísťováni do dětských diagnostických ústavů a dětských domovů, na základě usnesení soudu o vydání předběžného opatření dle § 76 a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Bezodkladně po provedení výkonu předběžného opatření ustanoví soud opatrovníka.

2.2 Dopad migrace na nezletilé bez doprovodu v České republice

2.2.1 Současná situace nezletilých žadatelů o azyl bez doprovodu v České republice

Unaccompanied minor je osoba cizí státní příslušnosti mladší osmnácti let, která se ocitla na území České republiky bez doprovodu rodičů či jiných zákonných zástupců. V oficiální terminologii se rozlišuje skupina nezletilých žadatelů o azyl bez doprovodu (používáno zejména v ČR), což jsou všechny děti do osmnácti let, které na území ČR požádaly o udělení azylu a jsou zde bez rodičů nebo jiných zákonných zástupců, a skupina ostatních nezletilých cizinců bez doprovodu (kteří o udělení azylu nežadají). Mezinárodně se používá zejména termín "Unaccompanied minor" zkracovaný jako UAMs. Rozumí se jím skupina nezletilých dětí bez doprovodu rodičů či jiných zákonných zástupců, které se ocitly na území jiného státu mimo zemi svého původu. Toto označení nezahrnuje pouze žadatele o azyl, ale také ostatní cizince, kteří o azyl nepožádali.

V posledních letech se zejména v Evropě používá termín "separated children". Evropský program pro děti bez doprovodu (separated children Europe Programme, užívaná zkratka SCEP) definuje děti a mladé lidi bez doprovodu jako děti mladší osmnácti let, které se nacházejí mimo svou zemi původu a jsou odděleny od obou rodičů nebo jejich zákonných zástupců (popřípadě jejich obvyklých pečovatелů). Program SCEP zahrnuje i děti, které žijí se vzdálenými příbuznými. Všechny tyto děti

jsou odloučeny a mají nárok na mezinárodní pomoc a ochranu s využitím široké palety mezinárodních prostředků a prostředků jednotlivých států (SCEP STATEMENT OF GOOD PRACTICE, FEBRUARY 1999 IN RUXTON, 2000). Machel popisuje, že děti jsou často odděleny od rodičů v důsledku chaosu konfliktů, během útěků či vysídlování. Dále zdůrazňuje, že rodiče nebo jiní pečovatelé jsou pro dítě hlavním zdrojem emocionální a fyzické bezpečnosti a z toho důvodu může mít odloučení doslova zničující sociální a psychologický vliv. Děti bez doprovodu jsou obzvláště ohrožené rizikem zanedbávání, násilím, nábořem do ozbrojených sil, sexuálním a jiným zneužíváním (MACHEL, G., 1996 IN.RUXTON, 2000).

Pokud jde o stávající právní úpravu v České republice, obsaženou v platném znění zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, pak ta prozatím postrádá legální definici pojmu "nezletilá osoba bez doprovodu". Tento nedostatek snad odstraní až ministerstvem vnitra připravovaná novela zákona o azylu, která navrhuje vložit do azylového zákona paragraf 2 odst. 9 následujícího znění: "Nezletilou osobu bez doprovodu se rozumí osoba mladší osmnáct let, která přicestuje na území bez doprovodu zletilé osoby odpovídající za ni podle právního řádu platného na území státu, jehož občanství osoba mladší osmnácti let má, nebo v případě, že je osoba bez státního občanství, na území jejího posledního bydliště (dále označovaná jen "zodpovídající osoba"). "

Naprostá většina nezletilých bez doprovodu přichází bez jakýchkoli dokumentů. Je na místě položit si otázku ověřování věku. Tento problém je často diskutován ve všech zemích, kam nezletilí cizinci bez doprovodu přicházejí, protože samozřejmě vždy existuje riziko, že za účelem získání jistých výhod náležejících nezletilým uvádějí i dospělí věk pod hranici osmnácti let. V tomto ohledu se zcela liší postoj státních úřadů a postoje nevládních organizací a je to pochopitelné. Státní úřady usilují o to, aby byla zvláštní péče poskytována co nejmenšímu množství žadatelů a cizincům, a to jen těm, kteří skutečně jsou nezletilí. Naproti tomu nevládní organizace zpravidla zastávají názor, že devatenáctiletá osoba potřebuje přibližně stejnou péči jako osoba sedmnáctiletá. Tudíž se problematikou skutečného věku svých klientů zpravidla příliš nezabývají a konec konců to ani není jejich úkolem.

V České republice přesto nedochází k masivnímu ověřování věku u lidí, kteří se prohlašují za nezletilé. Důvodem toho je zejména finanční náročnost lékařských

vyšetření ověřujících věk a jejich značná nespolehlivost. Dalším důvodem však může být fakt, že zejména pro skupinu ve věku mezi 15 - 18 lety nejsou výhody vyplývající z nezletilosti tak markantní. Změna systému péče, otevření specializovaného zařízení Domov pro děti - cizince, změny v systému sociálně právní ochrany, změny azylového zákona apod., by se však měly odrazit i v postavení nezletilých cizinců a žadatelů o azyl bez doprovodu. To může způsobit, že otázka ověřování věku bude řešena intenzivněji.

Dosud jsme se setkali jen s několika málo případy, kdy bylo provedeno určení kostního věku rentgenem zápěstních kůstek, což je jedna z metod zjišťování věku. Šlo zejména o případy, kdy se pracovníkům státní zprávy jevil věk uváděný klientem jako zjevně neodpovídající.

Tato metoda je řešena v mnoha dalších zemích. Publikace SCEP (Ruxton 2000) se k problému vyjadřuje takto:

Při určování věku by vždy mělo být uplatněno pravidlo nazývané mezinárodní terminologií jako "benefit of the doubt". To znamená, že prohlašuje-li se osoba za mladší osmnácti let, mělo by s ní být jako s takovou zacházeno. V případě pochybností, by se měly orgány vždy přiklonit spíše k věku nižšímu. Doporučená tolerance je stanovena na 20 až 24 měsíců. Toto pravidlo vychází z filosofie, že bude-li zvláštní péče poskytnuta osobě starší, dojde k menšímu pochybení, než v případě, kdy bude skutečně nezletilá osoba považována za dospělou a péče ji poskytnuta nebude.

Vyšetření určující věk musejí být podle směrnic UNHCR bezpečná a musejí respektovat lidskou důstojnost. Ověřování věku rentgenem zápěstních kůstek, případně lebky, nejsou považována za dostatečně průkazná a riziko omylu je zde velké. Proto se nedoporučuje používat těchto technik vůbec. Případná medicínská vyšetření mají být konána v přátelském a pro dítě příjemném a bezpečném prostředí. Při všech vyšetřeních je třeba dbát na etnické a kulturní odlišnosti a psychickou zralost, právě ta by měla hrát stěžejní roli při určování věku (RUXTON 2000).

Otázka pravdivosti či nepravdivosti uvádění věku s sebou však nese i další aspekt, se kterým jsme se v praxi často setkávali. Zaznamenali jsme mnoho případů, kde mladiství, nebo domnělí mladiství, po zjištění, že jejich nezletilost je z bezpečnostních důvodů omezuje na svobodě pohybu (není pro ně tak snadné odjet z pobytového střediska na propustku apod.) čestným prohlášením svůj věk změnili tak, aby byli

plnoletí. Velmi často se tak stávalo u klientů čínské a vietnamské národnosti, kteří přišli do pobytového střediska ze zařízení pro zajištění cizinců. Stačilo navštívit Odbor azylové a migrační politiky v pobytovém středisku a podepsat čestné prohlášení s datem narození, které říkalo, že dotyčnému nebo dotyčné je více než osmnáct let. Takový pak odešli nejprve na propustku z pobytového střediska a později většina z nich zmizela úplně.

Důvodem, proč není vhodné vyhovět žádostem mladistvých o zplnoletnění, je fakt, že tito mladí lidé si vzhledem ke svému věku zpravidla neuvědomují rizika, která svým konáním podstupují, a proto je třeba částečně je chránit i před nimi samými. Odcházejí z pobytového střediska s vysněnou představou finančního výdělku a mají jen mlhavou představu o nebezpečích, která jim hrozí, a i ta se snaží bagatelizovat a popírat. Odstranění možnosti zplnoletnění však samozřejmě mnoho neřeší, ale poskytuje alespoň určitý čas, který by měl být využit k přiměřené osvětě a prevenci zneužívání a obchodu s lidmi. V této oblasti má však Česká republika velké rezervy.

2.2.2 Azylové řízení nezletilých žadatelů bez doprovodu

Právní úprava řízení o udělení azylu, tak jak je zakotvena v azylovém zákoně, se vztahuje na všechny osoby bez rozdílu věku, které v České republice projeví úmysl požádat o azyl, tedy i na nezletilé žadatele bez doprovodu. S ohledem na specifickou ohroženou skupinu, zakotvuje azylový zákon určité minimální procedurální záruky. Jedná se především o institut opatrovnictví, dále nemožnost rozhodnout o žádosti nezletilého bez doprovodu ve zkráceném řízení (pokud žadatel není způsobilý k právním úkonům a není doprovázen zákonným zástupcem, nelze žádost zamítnout jako zjevně nedůvodnou) a v neposlední řadě o souvislosti s rozhodováním o překážkách vycestování (povinnost ukončit pobyt neplatí, jestliže v zemi původu nebo v třetí zemi, ochotných přijmout nezletilou osobu bez doprovodu, není po jejím příchodu k dispozici přiměřené přijetí a péče podle potřeb jejího věku a stupně samostatnosti).

K řízení o udělení azylu je příslušné Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky. Samotné zahájení správního řízení je vázáno na prohlášení cizince, ze kterého

je zřejmé, že cizinec hledá v České republice ochranu před pronásledováním. Prohlášení o úmyslu požádat o azyl lze učinit pouze na území ČR, písemně nebo ústně do protokolu. Prohlášení je možno učinit policii na hraničním přechodu, v přijímacím středisku, v zařízení pro zajištění cizinců anebo ministerstvu vnitra, ve zdravotnickém zařízení v průběhu hospitalizace nebo ve vězení. Cizinec má povinnost dostavit se do 24 hodin od prohlášení do přijímacího střediska, kde podá žádost o azyl. Výjimkou je pouze situace, kdy se z objektivních důvodů dostavit nemůže, např. z důvodu hospitalizace nebo vězení. V těchto případech navštíví cizince pracovník OAMP a sepiše s ním žádost o azyl.

V přijímacím středisku cizinec musí podstoupit vstupní proceduru, skládající se z identifikačních úkonů prováděných cizineckou policií, zahájení azylového řízení správním orgánem a zdravotní prohlídky. V žádosti o azyl jejíž přesné znění je obsaženo v příloze zákona o azylu, ministerstvo zjišťuje důvody, které jej vedly k odchodu ze země. V případě nezletilých žadatelů o azyl bez doprovodu zákonného zástupce je žádost o udělení azylu rozšířena o dotazník, který slouží k získání informací o rodičích či jiných příbuzných dítěte. Celé řízení je vedeno v mateřském jazyce, popřípadě s jeho souhlasem v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Tlumočení je hrazeno ministerstvem.

Po provedení všech nezbytných úkonů je žadatel o udělení azylu přemístěn do pobytového střediska. V průběhu této doby je s žadatelem proveden podrobný pohovor, pokud již nebyl proveden v přijímacím středisku. Pohovor slouží k tomu, aby byly zjištěny všechny skutečnosti potřebné pro rozhodnutí v řízení o udělení azylu v ČR. Vzhledem k důležitosti této fáze řízení by žadatel měl uvést všechny jemu známé informace, ze kterých je zřejmé, že splňuje podmínky pro udělení azylu v České republice. Žadatel je povinen dostavit se na předvolání ministerstva k pohovoru. Pokud se žadatel bez vážného důvodu opakovaně nedostavuje k pohovoru nebo neposkytuje informace nezbytné pro spolehlivé zjištění skutečného stavu věci a na základě dosud zjištěných skutečností nelze rozhodnout, řízení o udělení azylu ministerstvo zastaví.

Ministerstvo podle zákona rozhodne do 90 dnů ode dne zahájení řízení. Nelze-li vzhledem k povaze věci rozhodnout v této lhůtě, může ji ministerstvo přiměřeně prodloužit. V praxi zpravidla trvá řízení déle.

Jak uvádí mezinárodní statistiky, v posledních letech vyjádřily státy své znepokojení týkající se dětí bez doprovodu žádajících o azyl buď na hranicích nebo později po svém vstupu do státu. Přijímací země reagovaly na situaci těchto dětí širokou paletou vládních a nevládních aktivit a za nezbytně nutné považují zajistit poskytování efektivní ochrany a pomoci každému dítěti bez doprovodu systematickým, komplexním a integrovaným způsobem.

U nezletilých žadatelů o azyl je základním referenčním materiálem dokumentace Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky - Směrnice UNHCR týkající se politiky a řízení ve věci nezletilých žadatelů o azyl. Významný je rovněž společný evropský projekt UNHCR a SCEP zaměřený na nezletilé žadatele bez doprovodu, jehož výsledkem je dokument shrnující vhodné postupy v řízeních s nezletilými žadateli o azyl bez doprovodu. Podle těchto dokumentů by při vyřizování otázek týkajících se dětí bez doprovodu žádajících o azyl měly být brány v úvahu následující klíčové postupy a kritéria:

1. Je nutné, aby žádosti o azyl podané dětmi byly vyřizovány přednostně a aby byly podniknuty všechny kroky k dosažení rychlého a spravedlivého řešení. Mělo by být uděláno vše pro přijetí rozhodnutí efektivním způsobem, aby se dítě nenacházelo po dlouhou dobu v nejistotě týkající se jeho postavení a budoucnosti. Všechna odvolání by měla být posouzena co nejspravedlivěji a nejrychleji.
2. Jelikož dítě není právně samostatné, mělo by být zastoupeno dospělou osobou, která je seznámena se situací dítěte a která bude chránit jeho právní zájmy. Dítě by mělo mít také přístup ke kvalifikovanému právnímu zástupci.
3. Pohovor by měl být veden zvláště kvalifikovaným a vyškoleným zástupcem orgánu kompetentního v azylovém řízení. Při zkoumání faktických součástí žádosti dítěte bez doprovodu by měla být zvláštní pozornost věnována takovým okolnostem, jako je stádium vývoje dítěte, jeho možná omezená znalost podmínek v zemi původu a jejich význam v právním konceptu postavení uprchlíka.

4. Nejlepší zájem dítěte vyžaduje, aby dítě nebylo navraceno do své země původu poté, co jeho žádost o azyl byla zamítnuta, kromě situace, kdy je to v nejlepším zájmu dítěte a kdy jsou zaručeny další nutné podmínky.

5. Na nezletilé žadatele, kteří se v průběhu azylového řízení stali dospělými, by se mělo nahlížet velkoryse.

2.2.3 Zajištění nezletilých bez doprovodu

Problematika zajišťování cizinců je upravena v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění. Tento zákon nerozlišuje mezi dospělými cizinci a nezletilými cizinci bez doprovodu staršími 15 let. Pro účely řízení podle cizineckého zákona se totiž za způsobilého k právním úkonům podle §178 tohoto zákona považuje, pokud zákon nestanoví jinak, cizinec starší 15 let, který je schopen projevit svou vůli a samostatně jednat. V praktické rovině to znamená, že policie je oprávněna zajistit i mladistvého cizince bez doprovodu staršího 15 let a to za stejných podmínek jako v případě dospělé osoby (nezletilí cizinci bez doprovodu mladší 15 let v zařízeních pro zajištění cizinců zajišťování nejsou). Děti mladší 15 let, které jsou doprovázeny rodiči nebo zákonnými zástupci však mohou být umístovány v zařízeních pro zajištění cizinců.

Podle stávající právní úpravy zákona o pobytu cizinců může policie zajistit mladistvého cizince bez doprovodu pouze ze dvou důvodů: za účelem správního vyhoštění (§ 124) a za účelem předání podle mezinárodní smlouvy (§ 129).

Zajištění cizince za účelem správního vyhoštění

Zákon o pobytu cizinců ve svém § 124 blíže specifikuje případy, kdy je policie oprávněna cizince zajistit. Podle tohoto ustanovení je policie oprávněna zajistit cizince jemuž bylo doručeno sdělení o zahájení řízení o správním vyhoštění, je-li nebezpečí, že by mohl ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek nebo mařit anebo ztěžovat výkon rozhodnutí o správním vyhoštění.

Řízení o správním vyhoštění se realizuje např. tehdy, pokud se cizinec pokusil o ilegální překročení státní hranice a byl zadržen cizineckou policií, dále pokud byl zadržen policií na území ČR a pobýval zde bez cestovního dokladu nebo po uplynutí doby platnosti víza apod. Pokud policie shledá, že byly naplněny zákonné podmínky pro zajištění, je cizinec umístěn do Zařízení pro zajištění cizinců - ZZC.

Celková doba zajištění nesmí překročit 180 dnů a počítá se od okamžiku omezení osobní svobody. Během zajištění v ZZC je cizinec oprávněn učinit prohlášení o azylu. Toto oprávnění však zaniká uplynutím sedmi dnů ode dne, kdy byl policií informován o možnosti požádat o udělení azylu na území ČR. Podání žádosti o azyl v průběhu zajištění však není důvodem pro ukončení zajištění.

Po dobu zajištění vede policie s cizincem řízení o správním vyhoštění. Správním vyhoštěním se rozumí ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby vycestování z území a doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území. Rozhodnutí o správním vyhoštění vydá policie v případech taxativně vyjmenovaných v § 119 odstavec 1 a současně s ukončením pobytu cizince na území stanoví dobu vycestování z území a dobu, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území ČR.

Důvody pro správní vyhoštění cizince jsou stanoveny odlišně pro cizince pobývající na území přechodně a dále pro cizince s povolením k pobytu. Kromě toho jsou stanoveny odchylky pro správní vyhoštění občanů Evropské unie nebo jejich rodinných příslušníků.

V případě cizinců, kteří nepožádali o udělení azylu, policie spolupracuje na zjištění jejich totožnosti a zajištění cestovních dokladů potřebných pro realizaci správního vyhoštění se zastupitelskými úřady země původu. Pokud tyto úřady nespolupracují s navrácením cizince do vlasti, musí být cizinec po uplynutí 180 dnů zajištění propuštěn.

V případě cizinců bez doprovodu, kteří požádali o udělení azylu se výkon správního vyhoštění odkládá až na dobu, kdy bude rozhodnuto ve věci azylu (rozhodnutí o správním vyhoštění cizince, který požádal Českou republiku o ochranu formou azylu, je vykonatelné po nabytí právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení azylu) a policie nesmí kontaktovat zastupitelské úřady země původu kvůli ověření jejich totožnosti. Známe však také případy, kdy v důsledku souběžného vedení řízení o správním vyhoštění a řízení o udělení azylu došlo k vyzrazení identity žadatele

o azyl pracovníkům zastupitelských úřadů.

Zajištění cizince za účelem předání podle mezinárodní smlouvy

Podle § 129 zákona o pobytu cizinců, "policie zajistí na dobu nezbytně nutnou cizince, který neoprávněně vstoupil nebo pobýval na území, za účelem jeho předání podle mezinárodní smlouvy (...)". Podle tohoto ustanovení postupuje policie jednak v případech, kdy smluvní strana mezinárodní smlouvy je povinna převzít na své území cizince, kteří nesplnili platné podmínky pro vstup a pobyt na území ČR, jednak na případy, kdy smluvní strana je povinna převzít cizince, kteří na území ČR následně přestali splňovat pobytové podmínky. Jedná se o situace, kdy je prokázáno nebo se věrohodně předpokládá, že cizince vstoupil na území poté, co pobýval na území státu druhé smluvní strany. Toto zákonné ustanovení navazuje na obsah smluvních úprav tzv. readmisních dohod, tedy dohod o předávání a přebírání osob na státní hranicích.

Podle zákona o pobytu cizinců musí být cizinec neprodleně po umístění do zařízení pro zajištění cizinců seznámen se svými právy a povinnostmi souvisejícími se zajištěním a vnitřním řádem zařízení a to v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Je známo, že zajištění mladiství bez doprovodu často nemají žádnou nebo velmi nízkou povědomost o svých právech a o situaci, do níž se dostali. Je možno se setkat s klienty, kteří nebyli dostatečně informováni o možnosti podat žádost o udělení azylu - zde jde ovšem o ojedinělé případy. Neinformovanost klientů nemusí plynout pouze z toho, že jim potřebné informace nebyly sděleny. Důvodem může být také fakt, že vzhledem ke svému věku a sociokulturnímu původu nejsou schopni poskytnuté informace pochopit a vyvodit z nich patřičně důsledky. Tento fakt by měly mít odpovědné orgány vždy na paměti.

Jako závažný problém je vnímána skutečnost, že zajištěným mladistvým bez doprovodu není ustanovován opatrovník pro řízení o správním vyhoštění, který by kvalifikovaně hájil jejich zájmy a který by dítěti poskytoval potřebnou pomoc. V této souvislosti ovšem velmi problematicky působí ustanovení zákona o pobytu cizinců, podle kterého je cizinec starší 15 let, který je schopen projevit svou vůli a samostatně jednat, způsobilý k právním úkonům podle zákona o pobytu cizinců. Toto ustanovení však vyvolává otázku, jakým způsobem a kdo v praxi provádí zkoumání, zda konkrétní

mladistvý je již schopen samostatně jednat či nikoli? Posuzuje to orgán policie? Odpovědi na tyto otázky v zákoně o pobytu cizinců nenalezneme. Postoj policie je takový, že za plně způsobilého považuje každého cizince staršího 15 let a neposuzuje, zda je tento cizinec s ohledem na svůj věkový handicap, intelektové schopnosti, sociokulturní zázemí apod. schopen projevit svou vůli a samostatně jednat. V praxi se však setkáváme i s klienty, kteří jsou negramotní, neumějí číst ani psát a "podepisují" tak dokumenty, jejichž obsahu nerozumějí. Klienti rovněž nedisponují rozhodnutím o zajištění, rozhodnutím o správním vyhoštění či sdělením o zahájení správního vyhoštění a jsou tak odkázáni na odbornou pomoc ze strany nevládních organizací. Pracovníci nevládních organizací však nedojíždí do zařízení denně. Může se proto stát, že se ke klientovi nedostanou včas. Nezletilému cizinci by proto měl být ustanoven opatrovník pro řízení o správním vyhoštění, neboť zajištěný cizinec má celou řadu problémů, které bez odborné pomoci sám vyřešit nemůže, a je mu tak upíráno právo na ochranu, kterou Úmluva o právech dítěte garantuje všem osobám mladším 18 let.

Zajištění mladistvých cizinců bez doprovodu velmi často končí teprve po 180 dnech, tj. po nejdelší možné době zajištění s tím, že k vyhoštění cizince nakonec nedojde. Hlavními brzdami správního vyhoštění jsou totiž probíhající azylová procedura, absence dokladu totožnosti, příp. neplatnost tohoto dokladu. Z tohoto vyplývá, že zajištění nezletilého bez doprovodu neplní svůj účel, přestože již bylo vydáno rozhodnutí o jeho správním vyhoštění, další kroky ve věci vyhoštění již neprobíhají a často ani probíhat nemohou.

V případě mladistvých cizinců, kteří nepožádali o udělení azylu, je v souvislosti s realizací správního vyhoštění problematické především to, že většina z nich přichází bez jakýchkoliv dokladů a svou totožnost uvádějí jen na základě čestného prohlášení. Problémem je rovněž skutečnost, že nejvíce zajištěných cizinců je z asijských států, především z Indie, Číny a Vietnamu. Zastupitelské úřady těchto států zpravidla s policií nespolupracují, zejména pokud jde o zjišťování totožnosti cizinců a obstarávání náhradních cestovních dokladů, které by umožnily realizaci správního vyhoštění. Proto jsou po uplynutí šesti měsíců v drtivé míře propuštěni, bez toho, aby k vyhoštění fakticky došlo. V této souvislosti je třeba znovu upozornit na to, že Česká republika je ve vztahu k dětem (tj. osobám do 18 let věku) bez doprovodu povinna poskytovat základní ochranu a zvýšenou péči a to do doby, než se podaří ve spolupráci se

zastupitelským úřadem děti vrátit do země původu, než se najdou rodiče nebo jiné odpovědně osoby nebo dokud se nenajde jiné vhodné řešení. Pokud návrat takto není možný, musí ČR nezletilci umožnit, aby zůstal na území.

2.2.4 Systém péče o nezletilé bez doprovodu

V současné době se nezletilí žadatelé o azyl a cizinci bez doprovodu, o nichž se české úřady dozvěděly, mohou nacházet v několika typech zařízení. V tomto případě je nutné rozlišovat nejen mezi žadateli o azyl a ostatními nezletilými cizinci bez doprovodu, ale rovněž mezi dětmi mladšími 15 let a mladistvými ve věku 15 až 18 let.

Pokud jde o děti mladší 15 let, jsou tyto umísťovány v některém ze sítě diagnostických ústavů a následně dětských domovů. Od 15.června 2004 je rovněž možné, aby tyto děti byly umístěny ve specializovaném zařízení pro děti s jazykovou bariérou nazvaném Diagnostický ústav "Domov pro děti - cizince".

Pokud jde o děti ve věku 15 až 18 let, mohou být rovněž umístěny ve specializovaném zařízení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy "Domov pro děti - cizince". V současné době se však převážná většina z nich nachází v azylových zařízeních Ministerstva vnitra ČR (pouze žadatelé o azyl) a nebo v zařízeních pro zajištění cizinců Policie ČR.

Typy zařízení

V souvislosti s umísťováním nezletilých dětí bez doprovodu můžeme hovořit o následujících typech zařízení:

- Azylová zařízení (AZ)
- Zařízení pro zajištění cizinců (ZZC)
- Diagnostický ústav "Domov pro děti - cizince" (DDC)

Azylová zařízení

Zákon o azylu hovoří o tzv. azylových zařízeních. Rozumí se jimi přijímací střediska, pobytová střediska a integrační azylová střediska. Jejich zřizovatelem je

Ministerstvo vnitra ČR, provozována jsou Správou uprchlických zařízení MV ČR. V azylových zařízeních mohou být umístovány pouze osoby, které v ČR žádají o ochranu formou azylu.

Přijímací středisko

V České republice jsou přijímací střediska v obci Vyšní Lhoty (okres Frýdek Místek) a v tranzitním prostoru mezinárodního letiště Praha - Ruzyně. Hlavním úkolem přijímacích středisek je zajistit ubytování a základní životní potřeby cizincům, kteří hodlají v ČR požádat o azyl, a to až do doby ukončení základních vstupních procedur.

Pobytové středisko

Jedná se o azylové zařízení určené pro pobyt žadatelů o azyl, a to po dobu probíhajícího azylového řízení. V České republice se jich nachází celkem deset.

Integrační azylové středisko

Toto zařízení slouží k přechodnému ubytování dospělých azylantů (tedy osob, jimž byl v ČR azyl udělen). Nezletilí azylanti bez doprovodu budou umístováni do DDC.

Zařízení pro zajištění cizinců

Tato zařízení, nazývaná též zajišťovací zařízení, "detence" či "detenční zařízení", jsou místa, v nichž jsou cizinci povinni zdržovat se na základě rozhodnutí o zajištění.

Zařízení jsou provozována Policií ČR. Jedná se o zařízení uzavřeného typu, která nemohou zajištěné osoby opouštět. Pokud jde o nezletilé děti bez doprovodu, ty mohou být v zařízeních pro zajištění cizinců rovněž zajištěny, a to již od 15 let svého věku.

Pokud se týká režimu zařízení, mladistvým bez doprovodu se nedostává odborná péče, zařízení nedisponuje kvalifikovaným pedagogickým a psychologickým personálem ani sociálními pracovníky. Mladiství zde nemají žádnou šanci vzdělávat se, učit se česky, smysluplně naplňovat volný čas (viz. příloha č. 1.)

Diagnostický ústav "Domov pro děti - cizince" (DDC)

Po dlouhých diskusích byl v listopadu 2003 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR formálně zřízen Diagnostický ústav "Domov pro děti - cizince". Od

15.června 2004 funguje diagnostický ústav, domov pro děti-cizince "Modrá škola" na Praze 4, Háje. Přijímání dětí-cizinců bez doprovodu do DDC je zcela obdobné přijímání českých dětí do diagnostických ústavů. Návrh na umístění podává orgán sociálně právní ochrany dětí a o umístění vždy rozhoduje soud. Domov pro děti-cizince byl zřízen pro cizince ve věku od 3 do 18 let.

2.2.5 Obchod s nezletilými bez doprovodu

Sborník přednášek vydaný Ministerstvem vnitra uvádí, že obchodování s lidmi je odpudivý a znepokojivý jev zahrnující nucené sexuální vykořisťování, pracovní vykořisťování podobné podmínkám otroctví, vykořisťování při žebřání a delikvenci mladistvých, stejně jako službu v domácnosti. Tyto činnosti představují závažné porušení lidských práv obětí zakotvených v mezinárodním právu a Chartě EU o základních právech. Obchodování s lidmi bylo identifikováno jako kriminalita, do které se stále více zapojuje organizovaný zločin a která produkuje ohromné nezákonné zisky. Tyto zisky jsou často vyprány a převedeny do legálního trhu. Riziko trestního stíhání pachatelů a konfiskace nezákonných zisků je přitom velmi malé.

Z obchodování s lidmi se mezinárodně stává skryté ekonomické odvětví a boj proti němu není snadný. Boj proti tomuto negativnímu jevu provázejícímu zvýšenou migraci je úkolem policejních složek, podpořit se ho snaží i různé mezinárodní projekty, zaměřené např. na odstranění práce dětí.

Státy původu nezletilých migrantů bez doprovodu ve státech Evropské unie se v průběhu let výrazně mění. Hlavními zdrojovými oblastmi jsou např. Afrika (Nigérie), Asie (Čína), východní Evropa (Moldávie).

Hlavními příčinami pohybu migrantů jsou často dlouhodobé politické krize, občanské války, pronásledování a diskriminace menšin. Dalšími důvody mohou být např. smrt, zmizení nebo uvěznění příbuzných. Přísné imigrační kontroly na vnějších hranicích EU mohou vést k nárůstu počtu žadatelů o azyl a nelegálních migrantů, kteří využívají služeb převaděčů nebo obchodníků s lidmi. Děti jsou často velmi

poznámenány prožitým násilím, frustrací a zklamáním ještě před tím, než migrují. Např. v Belgii jsou zvláště mladé dívky z východní Evropy ohroženy obchodem s lidmi za účelem sexuálního zneužívání v důsledku bezútěšné situace doma. Ve většině případů pocházejí z rozbitých rodin. Děti často vypovídají, že jejich rodiče ochotně souhlasili s jejich emigrací, někdy je k ní dokonce aktivně vyzývali, neboť v ní viděli jediný způsob, jak zajistit přežití celé rodiny.

Výzkumníci zaznamenali, že východoevropské dívky bývají zpravidla velmi samostatné, čímž ovšem usnadňují práci rekrutů, kteří jim slibují lepší pracovní příležitost a "nový život". U některých dívek, které byly obchodovány za účelem sexuálního zneužívání je zjevná participace rodinných příslušníků, zejména jde o dívky z Nigérie a Albánie.

Nárůst počtu nezletilých migrantů bez doprovodu, kteří jsou obchodováni do států EU za účelem sexuálního zneužívání nebo z jiných důvodů, lze vysvětlit poptávkou v oblasti sexuálního průmyslu a v dalších nelegálních sférách. Sociální pracovníci, kteří pracují s oběťmi obchodu s lidmi, zaznamenali například vzrůstající poptávku po mladých ženách a dívkách zároveň s vyšší poptávkou po nechráněném sexu.

Také zvýšená kontrola sexuální turistiky může vést zločince k přesunu zdrojových oblastí blíže k trhu, aby se tím vyhnuli přísnějším kontrolám ze strany úřadů a zároveň uspokojili poptávku. Poptávka by však neměla být považována za jediný důvod, proč jsou děti do států EU obchodovány. Další důvody, proč se obchodníci s lidmi zaměřují právě na tuto skupinu jsou: ochota migrovat s ohledem na nedostatek socioekonomických příležitostí v zemi původu, zhroucení rodinných struktur spojené s generačními konflikty vyvolanými velkými věkovými rozdíly, výhodnější pobytový statut v cílových zemích, v případě dětí, vzrůstající tlak ze strany rodiny, aby si našly práci v zahraničí kvůli výrazným rozdílům v příjmech mezi domovskými a cílovými státy.

Ačkoliv jsou v členských státech EU vůči nekvalifikované zahraniční pracovní síle uplatňována restriktivní opatření, v mnoha sférách ekonomiky existuje poptávka po pracovnících z ciziny, včetně dětí, kteří mají zájem vykonávat levnou příležitostnou práci.

V současné době některé státy EU zpřísňují azylovou proceduru a systém poskytované péče, aby tak snížily svou atraktivitu. Na druhou stranu tyto kroky děti

spíše vystavují většímu ohrožení ze strany zločineckých organizací, než aby snižovaly počet migrantů, kteří tyto instituty zneužívají. Přísná imigrační politika spojená s nedostatkem příležitostí v zemích původu může naopak vést k tomu, že zoufalí nebo "naivní" rodiče budou více spoléhat na dobře informované obchodníky s lidmi nebo převaděče.

Mezi vládními i nevládními organizacemi panuje obecně názor, že je obchod s dětmi za účelem sexuálního zneužívání na vzestupu. Jsou zaznamenány případy dívek z východní Evropy a Nigérie prodaných do nevěstinců prostřednictvím zločineckých organizací zaměřených na prostituci.

Není stále jasné, i když bylo v této oblasti provedeno několik výzkumů, zda za obchodováním s dětmi stojí výhradně rozsáhlé zločinecké sítě či organizované skupiny. Přestože organizovaný zločin hraje jistě svoji roli, policejní vyšetřovatelé i pracovníci nevládních organizací varují před předpokladem, že stojí za každým případem. Z jejich zkušeností vyplývá, že nejsou výjimkou situace, kdy je obchod s dětmi zajišťován jednotlivci nebo malými či příležitostnými skupinami.

Boj proti obchodování s lidmi je pomalý proces, na kterém se musí podílet mnoho národních a mezinárodních složek. V zásadě je však nutné zaměřit se na strukturální příčiny - vytvářet příležitosti pro práci v důstojných podmínkách a prostor pro legální a kontrolovanou migraci. To spolu s účinnějším bojem proti organizovanému zločinu vytvoří podmínky pro produktivnější národní společnosti, kde rodiče uživí své děti a děti mohou ukončit školní docházku s příslibem lepší budoucnosti.

3 Praktická část

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je zjistit, zda se migrace výrazně zvyšuje a jak ovlivňuje trestnou činnost cizinců na území České republiky. Praktická část se bude využita k rozboru zjištěných informací z dokumentace, analýza dokumentace a spisového materiálu. Jiné metody nebylo možné použít, ačkoliv se autor osobně setkal s případy migrace nezletilých bez doprovodu, ovšem v době, kdy tento fenomén nebyl řešen žádným orgánem či institucí a rovněž nevládní organizace se tímto problémem v České republice nezabývaly. Cizinci s nelegálním pobytem v České republice nemají zájem o spolupráci s policií, jsou velmi často nekomunikativní. V praktické části se budeme zabývat pouze migrací v České republice.

HYPOTÉZY:

- 1) Počet příchodů nezletilých do ČR se zvyšuje
- 2) Na nelegální migraci v České republice se podílejí různé státní příslušnosti.
- 3) Počet trestně stíhaných cizinců na území ČR se zvyšuje

3.2 Zvolené metody šetření

Rozbor zjištěných informací z dokumentace, analýza dokumentace, spisového materiálu, statistik. Rozbor informací vyhledaných ve zprávách o situaci v oblasti migrace na území České republiky.

3.3 Přehled dokumentace s níž bylo pracováno

Autor čerpal informace zejména ze zpráv Ministerstva vnitra, a to jak z policejního Intranetu, svodek, zpráv Záchytných zařízení cizinců, statistik, tak i ze zpráv Odboru azylové a migrační politiky MV. Jedná se především o interní zprávy a metodická nařízení Policie ČR. Oficiálních zdrojů určených veřejnosti je prozatím velice málo a jednalo se především o informativní bulletiny vydané Ministerstvem vnitra.

3.4 Souhrn zjištěných poznatků a interpretace výsledků

Počet příchodů nezletilých se za poslední 4 roky stále snižuje bez ohledu na zvýšené příchody žadatelů obecně. V roce 1999 požádalo o azyl 7 220 osob z toho 329 nezletilých bez doprovodu zákonných zástupců, v roce 2000 požádalo 8 788 osob z toho 298 nezletilých, v roce 2001 požádalo 18 094 z toho 280 nezletilých a v roce 2002 požádalo 8 484 osob z toho 215 nezletilých.

V roce 2003 z celkového počtu žadatelů 11 396 požádalo v České republice o azyl celkem 194 žadatelů uvedené kategorie nezletilých. Z tohoto počtu bylo 53 nezletilých doprovázeno rodinnými příslušníky nebo blízkými příbuznými, 162 požádalo o azyl samostatně. V přijímacích střediscích požádalo standardně o udělení azylu 89 nezletilých z toho 12 na letišti v Praze-Ruzyni. V záchytných zařízeních pro zajištění cizinců využilo vstupu do azylového řízení 105 nezletilých, tj. cca 55 % z celkového počtu příchozích. Převážná většina nezletilých byla v době vstupu do azylového řízení ve věku 16 a 17 let, případy nezletilých mladších 15-ti let jsou stále ojedinělé, tyto děti cestují ze země původu vesměs spolu s některým z rodinných příslušníků nebo příbuznými. I přes to, že stále přetrvává trend neoznámených odchodů nezletilých dál mimo území republiky (Česká republika stále není pro některé cílovou zemí), počty resp. procento odchodů se ve srovnání s porovnáním s předchozími lety snižuje a v letošním roce byl počet svévolných odchodů na úrovni 48,5 % z celkového počtu příchozích. Nejvyšší počty nezletilých podle státní příslušnosti byly evidovány zejména

z Číny, Indie, Ruska-Čečenska, Slovenska a Vietnamu.

Tabulka příchodů nezletilých bez doprovodu zákonných zástupců podle státní příslušnosti

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	celkem
státní příslušnost													
Čína	13	5	1	7	3	8	2	5		7	1	2	54
Indie	14	9			4	1	5	3		1		2	39
Gruzie	1			2			1						4
Ukrajina	1		2	1	1		3		1				9
Bez st. přísl.	3	1						1		1			3
Vietnam	2		2			1		3		3	1		12
Srí Lanka	2			1	1								4
Irák	1					2			4	1	1	2	11
Afghánistán	1												1
Slovensko	1	2	2		1	1	5	1				2	15
Bělorusko		1											1
Rusko (Čečensko)		1		2	3	2	1	6	2	4	5		26
Rusko										1			1
Moldavsko			1							1			2
Kazachstán				1									1
Libérie				1									1
Somálsko					2		1						3
Nigérie						1							1
Ghana							1						1
Mongolsko										1			1
Lotyšsko												1	1
Celkem	39	19	8	15	15	16	19	19	7	20	8	9	194

V roce 2003 nezaznamenalo Ministerstvo vnitra, resp. odbor azylové a migrační politiky, žádné poznatky o skutečnostech, které by vykazovaly porušování lidských práv v souvislosti s řízením o azylu nezletilých bez doprovodu zákonného zástupce. Praxe podle zákona o azylu dostatečně zabezpečuje jak právní asistenci v řízení, tak i sociálně právní ochranu této kategorie, včetně nadstandardních služeb, které mohou být využívány zatím v azylových zařízeních. Spolupráce dotčených ministerstev probíhá například v oblastech zdravotní péče, sociálně právní ochrany, dále při vytváření adaptačních, vzdělávacích, integračních, repatriačních a dalších programů, s nestátním sektorem pak je zabezpečována například náplň volnočasových aktivit.

HYPOZÉZA č. 1

Z výše uvedených údajů lze konstatovat, že **hypotéza č. 1 se nepotvrdila**. Počet příchozích nezletilých do ČR se nezvyšuje.

Co se týká složení nelegálních migrantů podle státní příslušnosti, tak to se časem mění. Zejména v závislosti na situaci v zemích původu, na změny legislativních podmínek v tranzitních zemích i cílových zemích a na opatřeních přijímaných v souvislosti s ochranou státních hranic jednotlivými státy.

Největší zastoupení mezi osobami zjištěnými v souvislosti s nedovoleným překračováním státních hranic ČR mají od vzniku ČR občané Evropy (63,8 %) a Asie (3,2 %). Zastoupení běženců z evropských zemí se meziročně výrazně zvýšilo. Pokud neuvažujeme občany ČR a občany sousedních států, představovali ostatní Evropané pouze 51 % a Asiaté 45 % z celkového počtu zjištěných osob. Afričané se podíleli pouze 1,3 % a Američané 0,4 %.

K osobám nelegálních migrantů zjištěných v roce 2003 na státních hranicích ČR lze dodat, že největší procentuální zastoupení měli muži. Vysoké zastoupení žen u jedné státní příslušnosti byl patrný zejména u občanů Ruska pocházejících ze Čechenska, kde byl zaznamenán rovněž i vysoký podíl dětí.

Složení státní příslušnosti běženců na předních místech statistik nelegální migrace přes státní hranice ČR se meziročně změnilo. Ve statistice za rok 2002 zaujímali občané Ruska 11. místo. Posun je zřetelný i u osob Ukrajiny, a to z 10. místa v roce 2002 na místo šesté v roce 2003. Občané Číny zaujali shodně jako před rokem druhé místo statistiky mezi cizinci.

Přiliv běženců z Číny byl na státních hranicích ČR zaznamenán od poloviny roku 2002, vysoké počty odhalených Číňanů udávaly také statistiky první poloviny roku 2003. Koncem června 2003 proběhla mezinárodní akce namířená proti organizovanému převádění čínských občanů přes ČR do SRN. Během této akce se podařilo zadržet jen na území ČR 130 nelegálních migrantů z Číny, kteří byli připraveni k nelegálnímu převozu do SRN. Po rozbití této sítě došlo skutečně k výraznému snížení Číňanů, registrovaných orgány ochrany hranic v souvislosti s nelegální migrací přes státní hranice ČR, ale zcela zamezit transportu čínských běženců přes české území do SRN se

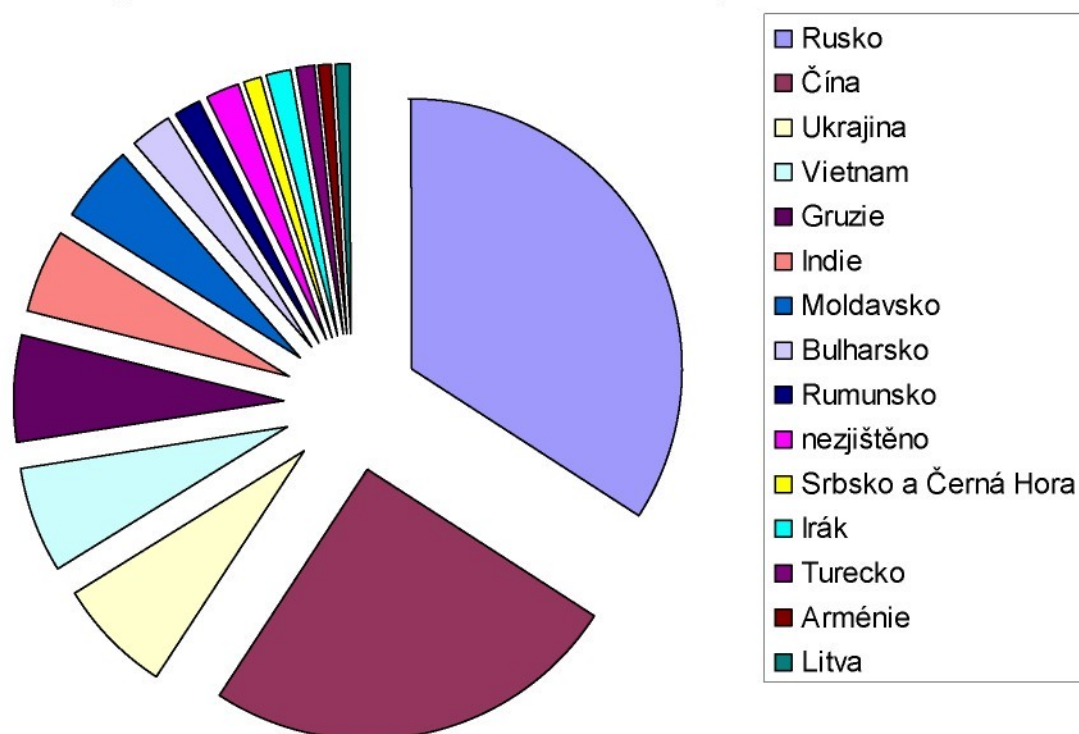
nepodařilo.

Pořadí nejčteněji zastoupených státních příslušností na jednotlivých úsecích státních hranic ČR se mění v závislosti na preferovaném směru migrace přes ČR jednotlivými státními příslušnostmi. V roce 2003 na státních hranicích ČR se SRN dominovali občané Číny, mezi ČR a Rakouskem občané Ruska, na česko-slovenské opět Číňané a na úseku státních hranic ČR s Polskem figurovali na předních místech statistik občané ČR a sousedních států, až za nimi občané Ukrajiny.

Nelegální migrace přes státní hranice České republiky – 15 nejčtenějších nesousedních zemí

		1.1. - 31.12. 2003											
zjištěno osob	celkem	z toho											
	13 206	ve směru do ČR z						ve směru z ČR do					
		3 800						9 406					
		vnitro	PR	Rak.	SR	SR N	letiš tě	vnitro	PR	Rak.	S R	SRN	letiš tě
	465	1 411	451	1 116	25 7	100	246	1 539	4 425	2 9	3 114	53	
z toho občanů nesousedních států													
Rusko	2 912	52	34	1	33	2		21	2 506	2	258	3	
Čína	2 152	42	6	6	349	7	23	246	2	312		1 145	14
Ukrajina	575	66	42	2	6	5			142	149	1	155	7
Vietnam	550	95	5		4	1	4		9	26		397	9
Gruzie	546	14				1	3		1	456		70	1
Indie	442	37			100	1				159		145	
Moldavsko	393	22			100	2			5	107	2	154	1
Bulharsko	206		1	1	2	1	1		145	9		44	2
Rumunsko	158	1		2	11	5			91	13	1	33	1
Nezjištěno	153		8	9		63	16		8	12	2	33	2
Srbsko a Černá Hora	107	22		10	2	1			7	20	1	44	
Irak	105	11			32		11			10		41	
Turecko	92			9	30	5	1			1		43	3
Arménie	82	2			1				7	61		11	
Litva	71	2	2	1		1			23	11		21	

**Nelegální migrace přes státní hranice ČR.
(směrem z ČR i do ČR, 15 nejčetnějších státních
příslušností nesousedních zemí)**

K mimořádnému zvýšení výskytu osob z řad občanů Ruska hlásících se k čečenskému etniku docházelo na hraničních přechodech ČR s Polskou republikou od dubna 2003. Tyto využívaly příslušných ustanovení zákona o azylu k projevení úmyslu požádat v ČR o azyl. V 95% se jednalo o osoby, které v předchozím období žádaly o azyl v Polsku. Z velké části azylovou proceduru porušovaly a v krátké době se různým způsobem dopravily na česko-rakouské státní hranice, které se pokoušely nedovoleně překročit. Na rakouské straně pak opětovně požádali o azyl. Objevily se i případy, kdy cizinci, kteří učinili prohlášení o azylu na česko-polské státní hranici, se vůbec do azylového zařízení nedostavili, cestovali přímo z česko-polských hranic do blízkosti státních hranic ČR s Rakouskem.

Vzhledem k tomu, že rakouská strana dlouhou dobu tyto žadatele o azyl v ČR nevracela podle readmisní dohody zpět do ČR, byl jejich záměr zpravidla naplněn. Občany Ruské federace tak v roce 2003 charakterizuje vysoké zastoupení žadatelů o azyl (89%), u 85% z 2 912 ruských občanů bylo zjištěno, že se jedná o osoby z

čečenské oblasti.

K zamezení tranzitu občanů z čečenské oblasti přes ČR do Rakouska vyčerpali policisté Služby cizinecké a pohraniční policie (dále jen SCPP) všechny možnosti, které jim umožňuje stávající legislativa. Na základě jednání mezi Ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie Praha (dále jen Ř SCPP) a Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky (dále jen OAMP MV ČR) z července 2003 bylo dohodnuto, že osoby z Čečenska po projevení úmyslu žádosti o azyl na hraničním přechodu budou do zařízení odváženy policisty SCPP. Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie (dále jen OŘ SCPP) České Budějovice pravidelně posilovalo nejzatíženější útvary pro ochranu státní hranice, došlo ke zvýšení počtu pobytových kontrol oddělením kontroly pobytu, k rozsáhlejšímu nasazování operativních hlídek skupin dokumentace a hlídek oddělení pátrání a eskort za využití termovize. Dále byla realizována spolupráce s rakouskou kriminální policií a rakouským četnictvem. Po provedení společné mezinárodní akce na převaděče zabývající se tímto etnikem, za využití poznatků získaných od skupin dokumentace zejména z Českých Budějovic, Hradec Králové, Ústí nad Labem a ÚOOZ SKPV došlo k realizaci pachatelů této trestné činnosti.

Přesto výrazný pokles výskytu žadatelů o azyl z řad občanů Ruska zaznamenaly statistiky nelegální migrace až v listopadu 2003, když rakouská strana začala některé skupiny Čečenců vracet zpět do ČR. Na tomto snížení se odrazila i rozsáhlá akce, která proběhla v říjnu 2003 ve spolupráci ÚOOZ SKPV se speciálními policejními složkami Rakouska a SRN a byla zaměřena na převádění osob z Čečenska, z Polska přes Českou republiku dále do zemí Evropské unie.

V průběhu roku 2003 se státní příslušníci Ruska snažili především o nelegální přechod ve směru do Rakouska (v 86%), zatímco směr do SRN preferovali občané Číny (53% z celkového počtu čínských občanů zjištěných orgány ochrany hranic v souvislosti s nelegální migrací přes státní hranice ČR) a Vietnamu (72,2%). Například, ale u občanů Indie zjištěných při nelegálním překračování státních hranic ČR byl podíl směru do SRN a Rakouska takřka totožný (v průměru 34,5% ze státní příslušnosti).

Počet osob zjišťovaných orgány ochrany hranic při nelegálním překročení státních hranic ve směru z ČR stále více než dvojnásobně převyšuje počet osob zjišťovaných při nelegálním vstupu do ČR (2,5krát v roce 2003).

Mezi osobami, figurujícími ve statistice nelegální migrace přes státní hranice ČR za rok 2003, bylo 26,4% žadatelů o azyl. Jednoznačně nejvyšší procento žadatelů o azyl v ČR mezi běženci u jedné státní příslušnosti vykazovali v hodnoceném období občané Ruska (80,3%), Gruzie (47,3%), při menších absolutních počtech byl vysoký podíl zjištěn i u občanů Indie (19,7%), Moldavska (16, 8%) a Vietnamu (16,2%). Naopak, přestože běženci z Číny byli na druhém místě statistiky nelegální migrace přes státní hranice ČR., bylo mezi nimi zjištěno jen malé procento žadatelů o azyl v ČR (9,4%).

Počet občanů České republiky se mezi osobami nelegálním způsobem překračujícími státní hranice ČR od roku 1993 pohyboval v rozmezí řádově 1 500 - 2 700 osob. Během roku 2003 orgány ochrany státních hranic zaznamenaly mírný meziroční pokles počtu občanů ČR (registrovaly 2 081 osob, -28, -1,3%), kteří překročili nedovoleným způsobem státní hranice ČR nebo se o to prokazatelně pokusili. Procentuální zastoupení občanů ČR v celkovém počtu zjištěných osob se však zvýšilo, na konci roku 2003 dosáhl hodnoty 15,8% oproti 14,3% v roce 2002.

Mluvíme-li o nedovoleném překračování státních hranic České republiky občany ČR, je třeba zdůraznit, že se jedná zejména o porušování zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů nebo porušování hraničního režimu.

HYPOTÉZA č. 2

Z výše uvedených údajů lze konstatovat, že **hypotéza č. 2 se potvrdila**, na nelegální migraci v ČR se podílejí různé státní příslušnosti.

V průběhu roku 2003 bylo v ČR trestně stíháno 121 393 osob, z toho 6 923 cizinců, což oproti roku 2002 znamená nárůst o 11%. Došlo také k nárůstu podílu cizinců na celkovém počtu trestně stíhaných osob v ČR, který v roce 2003 činil 5,7% a v roce 2002 byl 5%.

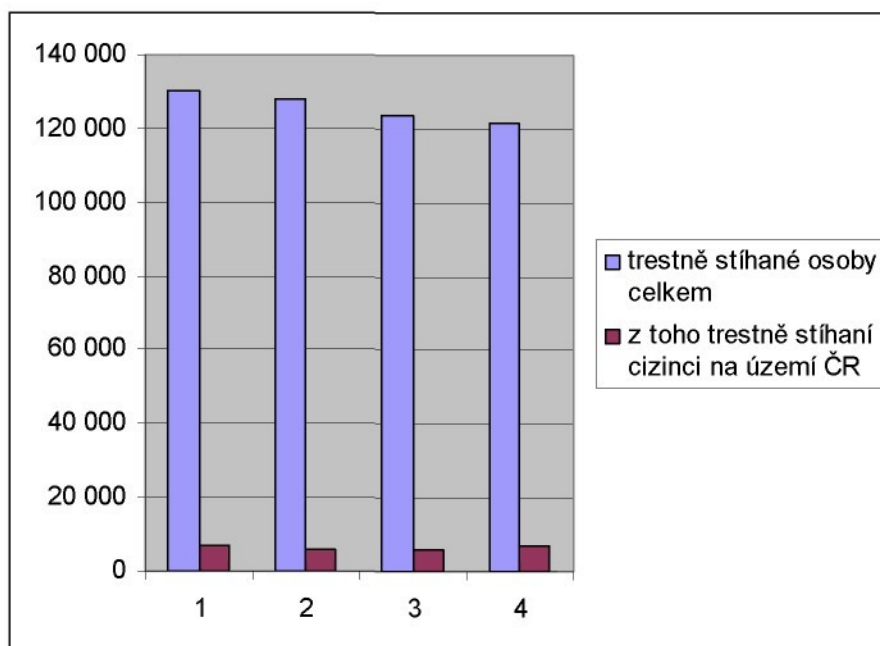
Cizinci v roce 2003 spáchali 8 618 trestných činů (nárůst o 7,5%), což činí 6% z celkového počtu objasněných trestných činů. Stoupl počet cizinci spáchaných trestných činů úmyslného ublížení na zdraví (o 8,7%), maření výkonu úředního rozhodnutí (o 37,7%) a majetkové kriminality (o 16,9%) zejména krádeží prostých. Naopak klesl

počet cizinci spáchaných vražd a loupeží. Největší podíl stíhaných cizinců k osobám stíhaných celkem byl v roce 2003 zaznamenán u kapesních krádeží (podíl 19,2%) , maření výkonu úředního rozhodnutí (17,9%), vražd (12,9%) a loupeží (10,5%).

Trestně stíhané osoby

Rok	2000	2001	2002	2003
trestně stíhané osoby celkem	130 234	127 856	123 964	121 393
z toho trestně stíhaní cizinci na území ČR	7 261	6 166	6 238	6 923
tj. % z celkové kriminality	5,6	4,8	5	5,7

Předchozí tabulka vyznačená grafem

Mezi trestně stíhanými cizinci měli v roce 2003 největší zastoupení občané Slovenské republiky, kterých bylo stíháno 2 143 a jejichž podíl mezi stíhanými cizinci tvořil 31%. Na dalších místech statistik v roce 2003 byli občané Ukrajiny, kterých bylo stíháno 1 710, jejich podíl tvořil 24,7%, jedná se o nejvyšší hodnotu od roku 1993, dále občané Vietnamu - 638 osob, Polska - 315 osob a Bulharska - 225 osob, kteří z uvedených státních příslušností vykazují největší meziroční procentuální nárůst. S odstupem pak následovali občané SRN, Moldávie, Ruska, Srbska a Černé Hory a

Rumunská.

Z pohledu Oblastních ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie došlo meziročně k nárůstu na teritoriu všech Oblastních ředitelství kromě Oblastních ředitelství České Budějovice a Ostrava. V průběhu roku 2003 bylo nejvíce cizinců stíháno na území Oblastního ředitelství Praha (2 677 osob), z toho cca 81% cizinců přímo na území hl. m Prahy (2 165 osob), dále pak v teritoriu Oblastního ředitelství Brno (929 osob) a Oblastního ředitelství Ostrava (884 osob), které vykázalo šestiprocentní pokles. Nejméně stíhaných cizinců bylo v roce 2003 v teritoriu Oblastního ředitelství České Budějovice (361).

V roce 2003 útvary Služby cizinecké a pohraniční policie zjistily 1 634 trestných činů, z toho spadalo do jejich působnosti 1 412 trestných činů. Z uvedeného počtu řešily nejčastěji trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí (v 66,4%), dále padělání a pozměňování veřejně listiny (v 21,5%) a nedovolené překročení státních hranic (v 9,1%).

Z pohledu správního členění ČR bylo mimo hlavního města Prahy nejvíce cizinců trestně stíháno v teritoriu kraje Jihomoravského (697 osob), Moravskoslezského (673 osob) a Středočeského (512 osob). Nejméně pak v kraji Vysočina (108 osob) a kraji Olomouckém (164 osob).

Trestně stíhaní cizinci – v krajích ČR dle správního členění – porovnání shodného období roku 2002/2003

období rok	1.1.-31.12.	1.1.-31.12.	změna oproti předchozímu období	
	2002	2003	v %	absolutní číslo
trestně stíháno cizinců	6 238	2 165	11	685
z toho v teritoriu kraje ČR				
Praha	1 858	2 165	16,50	307
Jihomoravského	615	697	13,30	82
Moravskoslezského	711	673	-5,30	-38
Středočeského	520	512	-1,50	-8
Ústeckého	406	419	3,20	13
Královéhradeckého	312	406	30,10	94
Karlovarského	259	389	50,20	130
Plzeňského	388	372	-4,10	-16
Jihočeského	307	342	11,40	35
Libereckého	247	291	17,80	44
Zlínského	148	208	40,50	60
Pardubického	167	177	6,00	10
Olomouckého	194	164	-15,50	-30
Vysočina	106	108	1,90	2

Neuvažujeme-li hl. město Prahu (31,3% stíhaných cizinců), pak příhraniční okresy ČR vykazují vyšší počet trestně stíhaných cizinců (2 733 osob) než okresy vnitrozemské (2 025 osob). Převaha příhraničních okresů se meziročně prohloubila.

Z příhraničních okresů bylo nejvíce cizinců trestně stíháno v okresech Cheb, Frýdek Místek a Náchod. Mezi vnitrozemskými okresy dominovalo Brno, následovala Ostrava a Mladá Boleslav.

Obecně lze konstatovat, že platí určitá souvislost mezi oblastmi nejčastěji využívanými cizinci při nelegální migraci přes Českou republiku, oblastmi s vyšší orientací cizinců s povoleným pobytem a regiony s vysokým podílem trestně stíhaných cizinců.

Z hlediska druhu pobytu stíhaných cizinců zůstávají na prvním místě cizinci pobývající v České republice neoprávněně, kterých bylo v roce 2003 stíháno 1 915 (nárůst o 34,2% oproti roku 2002) a jejich podíl na celkem stíhaných cizincích činil 27,7%. Cizinců pobývajících v ČR na vízum k pobytu do 90 dnů bylo stíháno 982, 844 cizinců mělo v ČR povolen trvalý pobyt a 815 cizinců pobývalo v ČR na vízum k

pobytu nad 90 dnů.

Trestně stíhaní cizinci – dle druhu pobytu na území ČR – porovnání shodného období roku 2002/2003

období roku	1.1.-31.12.	1.1.-31.12.	změna oproti předchozímu období	
	2002	2003	v %	absolutní číslo
trestně stíhaní cizinci na území ČR	6 238	6 923	11	685
druh pobytu cizince v ČR				
oprávněný pobyt /vízum do 90 dnů/	1 144	982	-14,2	-162
trvalý pobyt	835	844	1,1	9
azylant v ČR /cizinec s přiznaným azylem/	19	26	36,8	7
pobyt na území nad 90 dnů	760	815	7,2	55
neoprávněný pobyt	1 427	1 915	34,2	488
cizinec nepobývá na území ČR	526	681	29,5	155
nic neuvedeno	391	455	16,4	64
pobyt na vízum za účelem strpění	17	12	-29,4	-5
pobyt na vízum za účelem dočasné ochrany	2	2	0	0
pobyt na vízum za účelem dostavení se do přijímacího střediska	23	27	17,4	4
*pobyt na vízum za účelem řízení o azylu	267	282	5,6	15
přechodný pobyt na území ČR bez víza	768	824	7,3	56
*pobyt na výjezdní vízum-nebylo zahájeno řízení o azylu	9	10	11,1	1
pobyt dle z. o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR	4	0	-100	-4
pobyt na diplomatické nebo zvláštní vízum	46	48	4,3	2

Vysvětlivka: * cizinec pobývající na území ČR na základě zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění

Z hlediska struktury trestné činnosti páchané cizinci je důležité upozornit na významný podíl cizinců na aktivitách organizovaného zločinu v ČR. Vedle dobrého finančního a materiálového zázemí organizovaného zločinu, jeho mezinárodní propojení a vysoké organizovanosti a flexibility je vesměs etnický základ jednotlivých skupin organizovaného zločinu velkou hrozbou pro bezpečnostní, ale i politickou, ekonomickou a sociální stabilitu státu. Podle informací Policie České republiky jsou v přibližně 75-80% zločineckých organizací působících v ČR významným způsobem zapojeni cizinci. Z hlediska státní příslušnosti mají větší podíl občané Ukrajiny a Ruska, s odstupem následují občané Vietnamu a Číny, dále Albánie, početnější zastoupení mají

ještě občané arabských států, bývalé Jugoslávie, Moldávie a Bulharska.

Podle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo v průběhu roku 2003 pravomocně odsouzeno celkem 3 676 cizinců, což činí 5,6 % z celkového počtu odsouzených. Jedná se o nárůst počtu odsouzených cizinců o 287 oproti roku 2002.

Nejvíce odsouzených bylo občanů Ukrajiny (1 053), Slovenské republiky (1 013), Vietnamu (327), Polské republiky (157) a Moldavské republiky (109). Nejčastěji byli cizí státní příslušníci odsouzeni za majetkové trestné činy.

Lze bohužel konstatovat, že osoby do 18 let se v podstatě zajímají o veškerou trestnou činnost. Pokud to vezmeme od začátku tak procentuálně se nezletilci a mladiství na násilně trestné činnosti, konkrétně na vraždách podílí zhruba mezi 1-2 %, v násilné trestné činnosti - úmyslné ublížení na zdraví a loupežná přepadení se už procenta zvedají. Máme v poslední době zaznamenaný nárůst většího násilí mezi osobami do 18 let. Nejrozšířenější trestnou činností je majetková trestná činnost, do této kategorie trestné činnosti se zapojují i cizinci. Převážně se jedná o krádeže, krádeže prosté, krádeže na osobách, krádeže věcí v nákupních střediscích, samoobsluhách a marketech. Jak jsme se již zmínili, majetková trestná činnost je velmi rozsáhlá a kategorie do 18 let se na ní podílí až 20-25%.

HYPOTÉZA č. 3

Z výše uvedených údajů lze konstatovat, že **hypotéza č. 3 se potvrdila**. Počet trestně stíhaných cizinců na území ČR se zvyšuje.

3.5 Vybrané případy

K ilustraci předkládáme případy z praxe. Případ 3 byl také medializován v časopise *Magazín Právo*, ovšem pro větší atraktivitu byl upraven a neodpovídal skutečnosti.

PŘÍPAD 1

Klient: chlapec ze Somálska

Věk v době příchodu do ČR: první udávaný věk 14 let

Současný stav případu: zmizelý

Stručný popis případu:

Klient přišel do ČR v květnu 2003 a byl zadržen policií při nelegálním přechodu státních hranic. Po zajištění v ZZC byl přemístěn do Pobytového střediska v Kostelci nad Orlicí.

Na základě pohovoru sociálních pracovníků pobytového střediska bylo zjištěno, že jeho rodina žije v Somálsku. Klient hovořil pouze rodným jazykem somálským, jen velmi málo rozuměl anglicky. Základní školu nenavštěvoval.

Vzhledem ke zjevným pochybnostem byl klient podroben lékařskému a psychologickému vyšetření za účelem zjištění věku. Vyšetření stanovilo věk na 19 let. Klient při sociálním pohovoru uvedl, že je starší. Údajně mu někdo poradil, že uvede-li věk pod 15 let, bude o něj v azylovém zařízení lépe postaráno. Datum narození změnil klient později na rok 1985.

Zemi původu opustil v dubnu 2003 kvůli zuřící občanské válce ze strachu o svůj život.

Koncem srpna 2003 bylo klientovi zastaveno azylové řízení z důvodů pokusu o nedovolené překročení státní hranice. Proti tomuto rozhodnutí správního orgánu byla podána žaloba ke krajskému soudu.

Podle klientovi výpovědi, překročil státní hranice bez svého vědomí. Byl za hranice vylákán mužem, který mu přislíbil zprostředkování práce. Klient se domníval, že půjde o práci v ČR, byl ale oklamán.

Klient se rád účastnil aktivit ve volném čase, byl velmi zručný v keramické tvorbě.

Byl poměrně tichý, což bylo zřejmě způsobeno hlavně jazykovou bariérou. Choval se přátelsky a nekonfliktně, kontakt však navazoval jen pomalu a obtížně.

Koncem roku 2003 klient zmizel beze stopy.

PŘÍPAD 2

Klient: chlapec z Ghany

Věk v době příchodu do ČR: 17 let

Současný stav případu: zmizelý

Stručný popis případu:

O azyl v ČR požádal v červenci 2003. Hovořil kmenovým jazykem twi, ale byl schopen domluvit se lámanou angličtinou. Zbytek rodiny žije v Ghaně, odkud pochází. Základní vzdělání nedokončil, absolvoval šest tříd.

Ghanu opustil z důvodů náboženských problémů. Přestupem k jiné církvi porušil tradici poslušnosti rodině, která se změnou vyznání zásadně nesouhlasila. Otec jej chtěl zastrašování přimět k poslušnosti. Vyhržoval mu zabitím. Po napadení cizími muži, kteří byli najati otcem, se rozhodl uprchnout, kvůli obavám o svůj život.

Při hlavním pohovoru, která má podrobně zjišťovat důvody žádosti o azyl v ČR, bylo zjištěno, že klient není schopen podrobně hovořit o svých problémech v zemi původu v anglickém jazyce. Opatrovnice pro správní řízení tedy jeho jménem požádala, aby byl pohovor odložen a veden za účasti tlumočnicka do jazyka Twi. Později bylo zjištěno, že tlumočnick do jazyka twi v ČR není. Hledání náhradního řešení zabralo mnoho měsíců, ale řešení nebylo nalezeno.

Klient jevil velký zájem učit se česky, aktivně se zapojoval do výuky českého jazyka a do volnočasových aktivit.

Po příchodu Pobytového střediska (PoS) působil velmi vyděšeně, projevovala se u něj úzkost a strach z budoucnosti. Nejvíce se obával toho, že by se musel vrátit do Ghany. Cítí se osaměle. Jeho stav se v průběhu pobytu v ČR zlepšil, uklidnil se, přestal být tak ustrašený, i vzhledově vypadal o mnoho lépe. Stal se oživujícím prvkem v pobytovém středisku. Komunikoval živě a přátelsky, rád a aktivně se účastnil aktivit ve volném čase. Stěžoval si pouze na to, že výuka češtiny není příliš intenzivní, a na to, že nemůže chodit do školy. Byl také nespokojen s nedostatkem možnosti trávení volného

času.

Klient se často vyptával na své azylové řízení, zda už byl nalezen tlumočnick do jazyka twi a zda už bude mít brzo pohovor a dozví se, jak jeho případ dopadl. Pokaždé jsme ho museli zklamat, tlumočnick do jazyka twi stále nebyl nalezen.

Po dlouhém čekání, které nevedlo k žádným výsledkům, se v dubnu 2004 rozhodl svévolně opustit azylové zařízení a patrně také Českou republiku. Dále nemáme o klientovi žádné zprávy.

PŘÍPAD 3

Klient: dívka z Demokratické republiky Kongo

Věk v době příchodu do ČR: 15 let

Současný stav případu: dívka čeká na rozhodnutí ministerstva vnitra ve věci své žádosti o azyl

Stručný popis případu:

Klientka přišla do ČR přes přijímací středisko Letiště Ruzyně, nějakou dobu pobývala v Pobytovém středisku v Bělé-Jezová. Po té, co bylo zjištěno, že je klientka nezletilá, byla přesunuta do Pobytového střediska v Kostelci nad Orlicí.

Klientka hovoří jazykem lingala, částečně rozumí Francouzsky, ale pouze v základech. Rodina zůstala v Kongu, nemá o nich žádné zprávy. Dokončila šest tříd základní školy, po té začala studovat rodinnou školu, tu však nedokončila.

Demokratickou republiku Kongo opustila klientka v červenci 2003 z obavy z pronásledování bezpečnostními službami. Její otec byl voják. Později se rozhodl vstoupit do politického života, tím začalo jeho pronásledování. Jednoho dne její rodina zmizela. Když se vrátila domů, našla dům prázdný. Rozhodla se uprchnout ze strachu o svůj život.

Klientka se od počátku svého pobytu v pobytovém středisku cítí velmi osaměle. Volný čas tráví ve společnosti dalších Afričanů, kteří v pobytovém středisku žijí. Všichni však postupně odcházejí na propustku, ona ale nemůže, protože jí ještě není 18 let.

Trvalo nám velmi dlouho než se nám podařilo navázat s klientkou důvěrnější vztah. Tato důvěra je však stále velmi křehká. Teprve po dlouhé době se klientka rozhodla

udělit naší právníčce plnou moc, aby mohla pracovat na jejím azylovém případě.

Klientka je často velmi smutná, je v Pobytovém středisku nespokojená a stýská se jí po domově. Chtěla by se učit česky, ale pořádně, intenzivně. S kurzy ve středisku je nespokojená. Pak by ráda chodila do školy, až se naučí česky. Jakou školu by ráda navštěvovala, to ještě není rozhodnutá.

U této klientky by bylo velmi žádoucí přemístění do nově vzniklého Domova pro děti - cizince, velmi by to prospělo jejímu psychickému stavu. Přemístování dětí z pobytového střediska je však problematické, příslušný soud v této věci nespolupracuje.

Klientka stále čeká na rozhodnutí Ministerstva vnitra ve věci její žádosti o azyl v pobytové středisku.

PŘÍPAD 4

Klienti: chlapec z Číny

Věk v době příchodu do ČR: 16 let

Současný stav případu: zmizelý

Stručný popis případu:

Chlapec byl zadržen policií při pokusu o ilegální překročení hranic ČR. Byl umístěn v Zařízení pro zajištění cizinců v Balkové a odtud přesunut do Zařízení pro zajištění cizinců (ZZC) ve Velkých Přílepech. Klient nepožádal o azyl, podle jeho slov, jej nikdo o této možnosti neinformoval.

Tento nezletilý cizinec obdržel rozhodnutí o správním vyhoštění s dobou platnosti na tři roky. Ve správním řízení o správním vyhoštění nebyl jako mladistvá osoba zastoupen opatrovníkem, který by jednal v jeho prospěch. Klient nikdy nechodil do školy. Byl negramotný a o právních úkonech neměl žádné povědomí. Ne snad proto, že by nebyl příslušníky cizinecké policie informován, ale spíše proto, že jeho úroveň vyzrálosti a vzdělání mu chápat bližší souvislosti prostě nedovolily.

Vzhledem k tomu že zastupitelské úřady Čínské lidové republiky nespolupracovaly při zjišťování totožnosti, byl tento chlapec propuštěn po šesti měsících s třicetidenním výjezdním vízem. Další péči tomuto případu státní správa nevěnovala.

Organizace pro pomoc uprchlíkům zajistila chlapci azylové ubytování a poskytla mu teplé oblečení. Z důvodu velké jazykové a kulturní bariéry však nebylo možné

navázat s klientem těsnější vztah. Chlapec do druhého dne z azylového ubytování zmizel. Organizace pro pomoc uprchlíkům o něm nemá další zprávy.

3.6 Poznatky z praxe

Průběh azylového řízení je poměrně složitý proces a provází jej celá řada úkonů. Zanedbání některých z povinností ze strany žadatele pro něj může mít velmi závažné důsledky.

Pro nezletilé je situace ještě složitější. Velmi často se lze setkat s případy, kdy jsou mladiství zcela neinformováni a dezorientováni ve své situaci, neuvědomují si závažnost své situace, často bývá obtížné jim vysvětlit například závažnost pohovoru a podobně. Důvodem neinformovanosti nemusí být to, že jim nebyly informace státními úředníky či opatrovníky poskytnuty, ale prostě jen fakt, že jejich psychická zralost, úroveň vzdělání a sociokulturní prostředí ze kterého pocházejí, jim neumožňuje problematice dostatečně porozumět. Lze samozřejmě namítnout, že právě proto mají nezletilí bez doprovodu opatrovníka, který má hájit jejich zájmy. Institut opatrovníka je sama o sobě problematická otázka, zda opatrovník disponuje dostatečnými pravomocemi, aby mohl ve prospěch dítěte zasáhnout, nebo zda pravomoci dostatečně využívá. Odpověď je více než složitá, neboť česká právní úprava taxativně ani demonstrativně nevymezuje práva a povinnosti opatrovníka.

Naše praktické poznatky, které se týkají klíčových postupů a kritérií pro jednání s nezletilými bez doprovodu definované SCEP, můžeme zhodnotit v pěti bodech:

1. přednostní vyřízení, rychlost a spravedlivost - azylová procedura v České republice je obecně považována za poměrně zdlouhavou. Nasvědčuje tomu fakt, že většina mladistvích - tedy dětí, které se objeví na území ČR ve věku 15 - 18 let, dosáhne zletilosti v průběhu azylové procedury.

2. opatrovník a kvalifikovaný právní zástupce - v naprosté většině se jedná o orgány

sociálně právní ochrany dětí, kteří nově převezmou i opatrovnictví ve věcech azylové procedury, poskytovat kvalifikovanou právní pomoc ve věcech azylu, spolupracovat s nevládními organizacemi.

3. přizpůsobit vedení pohovoru - individuálně rozlišovat vedení pohovoru, vzhledem k možnostem nezletilého bez doprovodu v oblasti vstřícnosti a speciální kvalifikovanosti osob, které pohovor vedou.

4. navrácení do země po skončení azylové procedury - řešení tohoto problému v České republice z praxe není známo.

5. velkorysé nahlížení po dosažení zletilosti - toto doporučení nezohledňuje ČR vůbec. V den dosažení osmnácti let, je s kdysi nezletilým bez doprovodu zacházeno bez rozdílu jako s dospělým. To se týká jak azylové procedury, tak i umístění v azylových zařízeních.

Podle zákona o pobytu cizinců musí být cizinec neprodleně po umístění do zařízení pro zajištění cizinců seznámen se svými právy a povinnostmi související se zajištěním a vnitřním řádem zařízení a to v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Zajištění mladiství často nemají žádnou nebo velmi nízkou povědomost o svých právech a vůbec o situaci do níž se dostali. Neinformovanost klientů nemusí plynout pouze z toho, že jim potřebné informace nebyly sděleny. Důvodem může být fakt, že vzhledem ke svému věku a sociokulturnímu původu nejsou schopni poskytnuté informace pochopit a vyvodit z nich patřičné důsledky. Tento fakt musí mít odpovědné orgány vždy na paměti.

Problém absence opatrovníka pro řízení o správném vyhoštění

Závažným problémem je skutečnost, že zajištěným mladistvím bez doprovodu není ustanovován opatrovník pro řízení o správním vyhoštění, který by kvalifikovaně hájil jejich zájmy a který by dítěti poskytoval potřebnou pomoc. V této souvislosti velmi prakticky působí ustanovení zákona o pobytu cizinců (z.č. 326/99 Sb.), podle kterého je cizinec starší 15 let, který je schopen projevit svou vůli a samostatně jednat, způsobilý k

právním úkonům podle zákona o pobytu cizinců. Toto ustanovení však neřeší, kdo v praxi provádí zkoumání, zda konkrétní mladiství je již schopen samostatně jednat či nikoliv. Policie ČR za plně způsobilého považuje každého cizince staršího 15 let a neposuzuje zda je tento cizinec s ohledem na svůj věkový handicap, intelektové schopnosti, sociokulturní zázemí podobně schopen projevit svou vůli a samostatně jednat. Přesto jsou známy případy klientů, kteří jsou negramotní, neumějí číst ani psát a „podepisují“ dokumenty, jejichž obsahu nerozumí. Tito klienti jsou odkázáni na odbornou pomoc nevládních organizací. Pracovníci nevládních organizací však nedojíždí do zařízení denně. Může se proto stát, že se ke klientovi nedostanou včas. Nezletilému cizinci by měl být ustanoven opatrovník pro řízení o správním vyhoštění, neboť zajištěný cizinec má celou řadu problémů, které bez odborné pomoci sám vyřešit nemůže, a je mu tak upíráno právo na ochranu, kterou Úmluva o právech dítěte garantuje všem osobám mladším osmnácti let.

Role opatrovníků

Pokud nezletilý cizinec bez doprovodu požádal o udělení azylu, je mu k ochraně jeho práv ustanoven opatrovník pro řízení o udělení azylu.

Pokud jde o opatrovníka pro pobyt, je praxe velmi problematická. V některých případech bylo zjištěno, že nezletilým osobám bez doprovodu, kteří byli zajištěni v ZZC (Záchytné zařízení cizinců) nebyl ustanovován opatrovník pro pobyt vůbec, resp. byl ustanoven pouze nezletilým žadatelům o azyl a to až po té, co byli po šestiměsíčním zajištění převezeni do pobytového střediska MV ČR. S dětmi staršími 15 let, které nepožádaly o azyl, se zacházelo stejně jako s dospělými. Tyto děti byly po propuštění ze zajištění ponechány svému osudu bez jakékoliv péče. U těchto dětí byly potvrzeny případy, kdy se staly obětmi obchodu s lidmi.

3.7 Shrnutí informací praktické části

Jak jsme již uvedli v předchozím bodě objevují se v praxi problémy s ustanovením opatrovníka nezletilých, kdy nezletilí cizinci, kteří nepožádali o azyl, nebyli zastoupeni opatrovníkem pro pobyt, ač by jim dle příslušných zákonů zastoupení být měli. Jednalo se o případy dětí starší 15 let s nimiž bylo vedeno řízení o správním vyhoštění, po jehož skončení a po uplynutí zákonem stanovené doby pro pobyt v ZZC, jim byl vystaven výjezdní příkaz. V těchto případech orgány policie postupovaly tak, že po propuštění ze zajištění tyto děti vyvezly do centra města s dokumentem, který jim neumožňoval legálně opustit území ČR ani v ČR legálně setrvat v době po skončení platnosti výjezdního příkazu. Ze ZZC byly tyto děti propuštěny bez jakékoliv péče. Tyto děti pak končily na ulici, kde byly ponechány na pospas. Tato praxe poukazovala na zjevné porušování českých zákonů a zejména mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Tak např. podle článku 5 Rezoluce Rady Evropské unie z 26.června 1997 o nezletilcích bez doprovodu, kteří jsou příslušníky třetích zemí je povinností státu, kde se dítě nachází, poskytnout mu základní ochranu a péči a v souladu s ustanoveními národního práva zajistit návrat nezletilce do země původu nebo do třetí země ochotné jej přijmout. Pokud návrat takto není možný, musí členské státy nezletilci umožnit, aby zůstal na jejich území. Z této rezoluce Rady Evropské unie, ale též z Úmluvy o právech dítěte a z Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí vyplývá povinnost členských států a též smluvních států postarat se o nedoprovázené dítě, zajistit mu z vlastních prostředků úhradu nákladů spojených s plněním mezinárodních závazků.

Na tuto situaci nezletilých cizinců bez doprovodu byli upozorněny kompetentní subjekty, které se touto problematikou začaly okamžitě zabývat. Dnes by měla být praxe taková, že na základě podnětu příslušného orgánu Policie ČR o propuštění zajištěného cizince ze ZZC, o zadržení nezletilého cizince bez doprovodu na státních hranicích či na území, zajistí obecní úřad v souladu s ustanovením §37 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí přijetí nezbytných opatření k ochraně života a zdraví, včetně zdravotní péče a uspokojování základních potřeb v nejnutnějším

rozsahu. O těchto opatřeních obecní úřad neprodleně uvědomí obecní úřad s rozšířenou pravomocí, konkrétně orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), který neprodleně podá návrh na vydání předběžného opatření dle ust. §76a o.s.ř (občansko správní řád) a v návrhu označí jako osobu, jíž má být dítě předáno, příslušné školské zařízení, jímž je v současné době výše zmiňovaný Diagnostický ústav "Domov pro děti-cizince" (DDC), a to do doby, než se podaří ve spolupráci se zastupitelským úřadem vrátit dítě do země původu. Obecní úřad obce s rozšířenou působností současně zajistí podání návrhu na ustanovení opatrovníka. V souladu s §37 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, uvědomí neprodleně o učiněných opatřeních zastupitelský úřad státu, jehož je dítě občanem a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. (to co je teď v závorce dej pod čaru - Úřad pro mezinárodní ochranu dětí - jedná se o správní úřad s celostátní působností, který byl založen na základě z.č. 359/1999 Sb. Úřad poskytuje právní ochranu nezletilým osobám a ve výjimečných případech i osobám zletilým) Se zastupitelským úřadem projedná způsob spojení dítěte s rodiči nebo jinými osobami za dítě odpovědnými. V případě, že orgán státu, jehož je dítě státním občanem, neučinil opatření k úpravě poměrů nezletilého, zajistí obecní úřad obce s rozšířenou působností v souladu s ustanovením §39 odst. 3 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění , podání návrhu soudu na úpravu poměrů dítěte ve věcech péče o nezletilé. V úvahu přichází zejména ústavní výchova realizovaná ve speciálním školském zařízení či pěstounská péče. Nutno podotknout, že těchto případů je ovšem velice málo a jejich řešení je velmi zdlouhavé.

4. Závěr

Nárůstem počtu cizinců migrujících na území České republiky, dochází ke zvýšení trestné činnosti cizinců.

V této souvislosti bylo zjištěno, že na současnou dynamiku mezinárodní migrace je třeba reagovat snahou využít co nejlépe její potenciál a zároveň minimalizovat její negativa. Jedním ze způsobů, jak efektivně omezovat obtížně zastavitelnou migraci

nelegální, je kontrolovat a řídit její kroky pomocí programů migrace legální.

Rovněž v České republice dochází k zásadní proměně v účelu migrace. Obecně se začalo prosazovat povědomí, že migrace a zejména imigrace se bude muset napříště stát jedním z efektivních nástrojů řešení dalšího ekonomického rozvoje této země i součástí jejího společenského vývoje.

Je důvodný předpoklad, že v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie a dalším sociálním a ekonomickým vývojem státu se bude nadále zvyšovat zájem migrantů o Českou republiku. Nový ekonomický prostor bude přitahovat nejen občany států Evropské unie, ale zejména migranty z východní Evropy. Odstraňování kontrol na vnitřních hranicích států příslušejících do "schengenského prostoru" otevírá cestu do zemí západní Evropy cizincům pobývajícím na území České republiky.

Mezinárodní závazky, které pro Českou republiku vyplývají z členství v Evropské unii, se musí projevit v řídicí roli státu i v oblasti migrace. Vláda musí vytvářet zákonné i jiné předpoklady pro regulaci migrace. Musí však zároveň zajistit průběžné sledování a vyhodnocování jak bezpečnostních rizik, tak i společenského dopadu migrace a imigrace a také vytvářet podmínky pro plnohodnotné začlenění imigrantů do společnosti z hlediska jejich sociálních a kulturních potřeb.

Dovolují si upozornit na nutnost zlepšit komunikaci mezi jednotlivými složkami (Služba cizinecké a pohraniční policie, Úřad práce, Správa sociálního zabezpečení, Finanční úřad, Odbor azylové a migrační politiky MV, apod.) zainteresovaných na migraci, zejména týká-li se tato nezletilých bez doprovodu. Doporučuji všem zúčastněným složkám, zejména Policii ČR, Ministerstvu práce a sociálních věcí a Ministerstvu školství, aby dodržovaly zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců.

5. Seznam použitých zdrojů

- Zákon číslo 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, v platném znění
- Zákon číslo 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění
- Zákon číslo 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění
- Zákon číslo 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
- Zákon číslo 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění
- Zákon číslo 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění
- Zákon číslo 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči
- Monitorovací zpráva Organizace pro pomoc uprchlíků, Situace nezletilých žadatelů o azyl a cizinců bez doprovodu v ČR, tisk LATNER, Zlín
- MACHEL, G., 1996 IN.RUXTON, 2000, část díla byla publikována v Monitorovací zprávě Organizace pro pomoc uprchlíků, situace nezletilých žadatelů o azyl a cizinců bez doprovodu v ČR, tisk LATNER Zlín
- Zpráva Ministerstva vnitra o situaci v oblasti migrace na území České republiky, tisk Praha 2004,
- Sborník přednášek Mezinárodního odborného semináře, vydalo Ministerstvo vnitra 2004
- Intranet Ministerstva vnitra, stránky OAMP – statistiky –
<http://10.2.31.131/uprchlici/index.html>
- Intranet Ministerstva vnitra, stránky ASPI –
http://cml1.ks.zc/scripts/aspi_lit.ini.cgi?W+EE_ONjHsdJB
- Tržilová, Jana. Na útěku. Vydává OPU 2004. ISBN 80-239-3813-4
- Zpráva o plnění národního plánu boje proti komerčnímu zneužívání dětí. Vydalo Ministerstvo vnitra 2002
- Příručka uprchlického práva, Vydalo Ministerstvo vnitra. Praha 1997
- Příručka k postupům a kritérií pro určování právního postavení uprchlíků. Ženeva 1992. Vydalo a přeložilo Ministerstvo vnitra
- Westphal, Stoppa. Evropské právo pro pohraniční policii. Lubeck 2003. V ČR vydalo a přeložilo Ministerstvo vnitra
- Migrace osob čečenské národnosti. Vydalo Ministerstvo vnitra ČR OAMP. 2003

6. Seznam použitých zkratek

ZZC – Záchytné zařízení cizinců

PoS – Pobytové středisko

OAMP – Odbor azylové a migrační politiky

Ř SCPP – Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie

OŘ SCPP – Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie

SCPP – Služba cizinecké a pohraniční policie

ČR – Česká republika

SRN – Spolková republika Německo

EU – Evropská unie

PČR – Policie České republiky

OSN – Organizace spojených národů

ÚOOZ – Útvar odhalování organizovaného zločinu

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování

MV – Ministerstvo vnitra

UAMs – Unaccompanied minor – mezinárodní zkratka pro nezletilé děti bez doprovodu rodičů či jiných zákonných zástupců, které se ocitly na území jiného státu mimo zemi svého původu.

SCEP - Separated children Evrope Programme – Evropský program pro děti bez doprovodu - v Evropě používaný termín. Definuje děti a mladé lidi bez doprovodu jako děti mladší osmnácti let, které se nacházejí mimo svou zemi původu a jsou odděleny od obou rodičů.

UNHCR – Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky

7. Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie Zařízení pro zajištění cizinců Velké Přílepy (viz text – str. 33).

Příloha č. 1

Fotografie Zařízení pro zajištění cizinců Velké Přílepy

